

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Elli yedinci İnikât

9.IV.1958 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	220	4. — Hastalığı dolayısıyla bu toplantı	
2. — Yoklama	221	yılı içinde iki aydan fazla izin alan İstanbul Mebusu Sedat Çetintaş'ın tahsisatına dair Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/188)	222
3. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiyeye mâruzatı	221		
1. — Sayın mebuslardan bâzılarına izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/186)	221 : 222	5. — Hastalığı dolayısıyla bu toplantı	
2. — Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan Hatay Mebusu İzzettin Cilli'nin tahsisatına dair Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/187)	222	yılı içinde iki aydan fazla izin alan İzmir Mebusu Selim Ragıp Emeç'in tahsisatına dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/190)	222
3. — Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İstanbul Mebusu Arslan Nihad Bekdik'in tahsisatına dair Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/189)	222	4. — Müzakeré edilen maddeler	222
		1. — İmar ve İskân Vekâleti kuruluş ve vazifeleri hakkında kanun lâyihası ve Nafia, Dahiliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/128)	222

1. — SABIK ZABIT HULASASI

Taşova kazasının Tekke Nahiyesi Müdürü M. Hilmi Saveri'nin hükümlü bulunduğu ceza bakiyesinin affı talebinin reddi hakkındaki 1957/10 sayılı Kararın değiştirilmesine sebep görülmediğine dair Arzuhal Encümeni mazbatası kabul edildi.

Tomarza kazasının Pusatlı köyünden Alemdar Güngör'ün hükümlü bulunduğu cezanın affı hakkındaki Arzuhal Encümeni mazbatası kabul edilerek af kanunu teklifinin hazırlanması için mazbata Adliye Encümenine verildi.

Subaylar heyetine mahsus terfi Kanununun 8 nci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki ka-

nun teklifinin birinci müzakeresi bitirildi.

İmar ve İskân Vekâleti kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun lâyihasının heyeti umumiyesi üzerinde bir müddet görüşüldü.

9 . IV . 1958 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili	Kâtip
Kayseri Mebusu	Konya Mebusu
<i>İbrahim Kirazoğlu</i>	<i>Sabahattin Sayın</i>
	Kâtip
	Bolu Mebusu
	<i>İhsan Gülez</i>

Sualler

Şifahi sualler

1. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetinde tekrar afyon ziraatine ne zaman başlanacağına dair şifahi sual tavriri Gümrük ve İnhisarlar Vekâletine gönderilmiştir. (6/102)

2. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetinde çiftçivi tütün ziraatine tesvik için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair şifahi sual tavriri Gümrük ve İnhisarlar Vekâletine gönderilmiştir. (6/103)

3. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyeti çiftçilerinin suni gübre ihtivaasını temin için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair şifahi sual tavriri Ziraat Vekâletine gönderildi. (6/104)

4. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Uzunköprü kaza merkezinde sevlâbzedeler için inşa edilen evlere ait arsaların istimlak muamelesinin intacedilin edilmediğine dair şifahi sual tavriri Dahiliye Vekâletine gönderilmiştir. (6/105)

5. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Lalapaşa kaza merkezindeki elektrik tesisatının bir an evvel ikmal için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair şifahi sual tavriri Dahiliye Vekâletine gönderildi. (6/106)

6. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, İpsala kazasında inşa edilmekte olan Meriç seddesinde su alma menfez ve vana yarıklarının bırakılması hakkında ne düşünüldüğüne dair şifahi sual tavriri Nafia Vekâletine gönderilmiştir. (6/107)

7. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetindeki bazı yolların tamir ve inşalarının ne zaman mümkün olacağına dair şifahi sual tavriri Nafia Vekâletine gönderilmiştir. (6/108)

8. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Meriç seddesi inşaatının bir an evvel ikmal hususunda ne düşünüldüğüne dair şifahi sual tavriri Nafia Vekâletine gönderilmiştir. (6/109)

9. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, inşa halinde bulunan Meriç seddesi arazisinin istimlak işlerine dair şifahi sual tavriri Nafia Vekâletine gönderilmiştir. (6/110)

Tahriri sual

1. — Adana Mebusu Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Seyhan Hidro - Elektrik Santralinden Ceyhan kazasına elektrik cereyanı verilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair tahriri sual tavriri Sanayi Vekâletine gönderilmiştir. (7/114)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,05

REİS — Reisvekili İbrahim Kirazoğlu

KÂTIPLER : M. Ali Ceylân (Kırklareli), Sabahattin Sayın (Konya)

2. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız, efendim.
(Bursa mebuslarına kadar yoklama yapıldı.)

REİS — Ekseriyetimiz var, celseyi açıyorum.

3. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEME MÂRUZATI

1. — *Sayın mebuslardan bâzılarına izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/186)*

REİS — Tezkereleri okuyoruz.

Umumi Heyete

Aşağıda adları yazılı sayın mebusların hiza-
larında gösterilen müddetle izinleri, Riyaset Di-
vanının 4. IV. 1958 tarihli toplantısında ka-
rarlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

T. B. M. M. Reisvekili
F. Apaydın

Gazianteb Mebusu Bahadır Dülger, 1,5 ay, hasta olduğu için, 4.IV.1958 tarihinden itibaren.

Gümüşane Mebusu Avni Karaman, 1 ay, mâ-
zeretine binaen, 24.III.1958 tarihinden itibaren.

Hatay Mebusu İzzettin Cilli, 1 ay, hasta oldu-
ğu için, 24.III.1958 tarihinden itibaren.

İstanbul Mebusu Arslan Nihad Bekdik, 3 ay, hasta olduğu için, 26.III.1958 tarihinden itibaren.

İstanbul Mebusu Sedat Çetintaş, 2 ay, hasta olduğu için, 21.II.1958 tarihinden itibaren.

İstanbul Mebusu Nuri Yamut, 3 ay, hasta oldu-
ğu için, 2.IV.1958 tarihinden itibaren.

İzmir Mebusu Perihan Aariburun, 1 ay, mâ-
zeretine binaen, 1.IV.1958 tarihinden itibaren.

İzmir Mebusu Selim Ragıp Emeç, 2 ay, hasta olduğu için, 1.IV.1958 tarihinden itibaren.

Uşak Mebusu Adnan Çalıköğü, 1 ay, mâze-
retine binaen, 25.III.1958 tarihinden itibaren.

Van Mebusu Abdülvehap Altınkaynak, 1 ay, hasta olduğu için, 28.III.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Şimdi izinleri birer birer okutup rey-
lerinize arz edeceğim.

Gazianteb Mebusu Bahadır Dülger, 1,5 ay, hasta olduğu için, 4.IV.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-
bul edilmiştir.

Gümüşane Mebusu Avni Karaman, 1 ay, mâ-
zeretine binaen, 24.III.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-
bul edilmiştir.

Hatay Mebusu İzzettin Cilli, 1 ay, hasta oldu-
ğu için, 24.III.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-
bul edilmiştir.

İstanbul Mebusu Arslan Nihad Bekdik, 3 ay, hasta olduğu için, 26.III.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-
bul edilmiştir.

İstanbul Mebusu Sedat Çetintaş, 2 ay, hasta olduğu için, 21.II.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-
bul edilmiştir.

İstanbul Mebusu Nuri Yamut, 3 ay, hasta oldu-
ğu için, 2.IV.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-
bul edilmiştir.

İzmir Mebusu Perihan Aariburun, 1 ay, mâ-
zeretine binaen, 1.IV.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-
bul edilmiştir.

İzmir Mebusu Selim Ragıp Emeç, 2 ay, hasta olduğu için, 1.IV.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-
bul edilmiştir.

Uşak Mebusu Adnan Çalkoğlu, 1 ay, mâzeretine binaen, 25.III.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Van Mebusu Abdülvehap Altınkaynak, 1 ay, hasta olduğu için, 28.III.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2. — *Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan Hatay Mebusu İzzettin Cilli'nin tahsisatına dair T. Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/187)*

Umumi Heyete

Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan Hatay Mebusu İzzettin Cilli'ye tahsisatının verilebilmesi, Dahilî Nizamnamenin 197 nci maddesi gereğince, Umumi Heyetin iznine bağlı olduğundan, keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

T. B. M. M. Reisvekili
Fikri Apaydın

REİS — Reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. — *Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İstanbul Mebusu Arslan Nihad Bekdik'in tahsisatına dair T. Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/189)*

Umumi Heyete

Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İstanbul Mebusu Arslan Nihad Bekdik'e tahsisatının verilebilmesi, Dahilî Nizamnamenin 197 nci maddesi gereğince, Umumi Heyetin iznine bağlı olduğundan, keyfiyet yüce tasviplerine orz olunur.

T. B. M. M. Reisvekili
Fikri Apaydın

4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *İmar ve İskân Vekâleti kuruluş ve vazifeleri hakkında kanun lâyhası ve Nafia, Dahiliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/128)*

REİS — Heyeti umumiyesi üzerindeki, konuşmalara devam ediyoruz.

Söz Mehmet Hazer'indir. Buyurunuz.

REİS — Reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. — *Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İstanbul Mebusu Sedat Çetintaş'ın tahsisatına dair T. Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/188)*

Umumi Heyete

Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İstanbul Mebusu Sedat Çetintaş'a tahsisatının verilebilmesi, Dahilî Nizamnamenin 197 nci maddesi gereğince, Umumi Heyetin iznine bağlı olduğundan, keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

T. B. M. M. Reisvekili
Fikri Apaydın

REİS — Reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — *Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İzmir Mebusu Selim Ragıp Emeç'in tahsisatına dair T. Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/190)*

Umumi Heyete

Hastalığı dolayısıyla bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İzmir Mebusu Selim Ragıp Emeç'e tahsisatının verilebilmesi, Dahilî Nizamnamenin 197 nci maddesi gereğince, Umumi Heyetin iznine bağlı olduğundan keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

T. B. M. M. Reisvekili
Fikri Apaydın

REİS — Reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlarımız; mühim mevzuları, halli müşkil meseleleri ihtiva eden bir teşkilât ve vazife kanununun müzakeresi vasıtasıyla bu tasarıda yer alan veya yer alması lâzımgelen bâzı hususlarda mâruzatta bulunacağım.

Bir teşkilâtın tatbikat sahasında iyi işleyebilmesi için her şeyden evvel onun vazife

ve salâhiyetlerinin hudut ve şümulünü iyice tesbit ve tâyin etmek lâzımdır. Bunun gibi bu teşkilâtın hedef ve maksadını da belirtmek, tesbit etmek icabeder. Bilhassa imar gibi mühim bir meseleyi ihtiva eden, iskânı, imarı cami bulunan bu tasarının aynı zamanda bir malî esas ve kaynağa da istinadetmesi lâzımgelmektedir. Keza bu teşkilâtın umulan istikamette ve verimlilikle çalışabilmesi için hizmeti yürütecek salâhiyetli mütehassıs elemana da ihtiyaç vardır.

Muhterem arkadaşlarım çok iyi bilindiği veçhile, her devirde imar yapılmıştır, az veya çok, plânlı veya plânsız... Fakat şimdi bizim; yapmakta olduğumuz imar memleket şümul, esaslı, umumi bir imar olmak icabeder. Dünnün imar diye tarihe intikal eden eserleri bir iki merkezde, Hükümet veya ticaret merkezlerinde, tolanmış vaziyettedir. Halbuki bugün, olduğu gibi umran eserlerinin bir iki merkeze teksif edilmesi, cemiyetin arzuladığı ve memleketin beklediği bir icraat sayılamaz. O itibarla imarı, memleket sathına şâmil bir esasa göre ayarlamak ve ona göre sevk etmek lâzımdır. Mahallî icap ve kaynaklardan doğan imkânları mahalline sarf etmek bir zaruret tir. Merkezî imkânları tevzi ve taksim ederken memleketin heyeti umumiyesini nazara almak da bir zaruret, bir mecburiyettir.

Bugün imar hakkındaki mevzuatımız umran eserleri gibi muhtelif kanunlara dağılmış bulunmaktadır. Köy Kanununda, Beldiye Kanununda, İller Bankasının teşkiline dair olan Kanunda, Bina Yapımını Teşvik Kanununda imara mütaallik bâzı müteferrik hükümler mevcuttur. Bu hükümlerin bir kısmı kabili tatbik olmak vasfını haiz olmasına rağmen, türlü sebeplerle, bilhassa malî imkân-sızlıklar yüzünden bugüne kadar tatbik edilememiştir.

Şimdi, böyle bir Vekâleti, bu işleri derleyip toplaması bir esas ve istikamete göre sevk edebilmek için kurmak lâzımgelmektedir.

Bugün imardan, inşaattan beklenen sadece büyük imar, sadece büyük şehir imarı değildir. Ucuz, sıhhi, ihtiyaca elverişli ve bilhassa istih-sale müteveceih bir imar yapmak icabetmektedir. Bugün memleketimizde bilhassa son iki yıldan beri başlamış olan büyük yıkımlı bir imar hareketi mevcuttur. Fakat bu hareket, ge-

çenlerde İstanbul Belediye Meclisinin olağan-üstü toplantısında Sayın Başvekil tarafından ifade edildiği veçhile, birkaç şehire inhisar ettirmek istenmektedir. Halbuki deminden beri arz ettiğim esas ve sebeplerle imarın birkaç şehire teksifi bugünün beklenen imar ve inşası sayılamaz. Bir taraftan imarı tanzim etsin diye teknik elemaniyle, vazife ve salâhiyetleriyle bir vekâlet kurarken, bir taraftan bunun kanunu encümenlerde müzakere edilirken, diğer bir taraftan imarın imkânlarının başka istikamete sevk edilmesi bizi ve bu arada şahsan bendenizi endişeye sevk etmiş bulunmaktadır. Mademki; şimdiye kadar yapılan işleri nizamlamak ve tanzim etmek için bir teşkilât kuruyoruz, o halde onun kararlarını almak, ihtisas elemanlarının hazırlayacakları esaslara göre hareket etmek gerekir. Dün başlanıp bugün hatalı olduğu kabul edilen bir yolda ısrar etmek asla doğru bir hareket olamaz. İmar ve İskân Vekâletinin teşkilinde vekâlet teşkilâtı olarak esaslı bir tarifi ve izahı yapılmamıştır. Tasarı yalnız bakanlık bünyesinde yer alacak umum müdürlük ve müdürlüklerin vazifelerini saymakla iktifa etmiştir. Ne imarın, ne iskânın esaslı bir tarifi ve izahı yapılmış, ne de vekâletin vazife ve salâhiyetleri bir esasa istinadedilerek çizilmiştir. Arz ettiğim gibi sadece umum müdürlükler ve müdürlüklerin vazifelerinin hududu tesbit edilmekle iktifa olunmuştur.

Bu yeni vekâlet, arz ettiğim gibi, bir malî esasa ve kaynağa da istinadetmesi lâzımgelirken yeni bir malî kaynak da getirmiş değildir. Sadece bugün memlekette vazife yapmakta olan iki malî müesseseyi, İller Bankası ile Emlâk Kredi Bankasını bünyesine almakla iktifa etmiştir. İmar ile alâkalı hizmetler gören İşçi Sigortaları Kurumu gibi, Emekli Sandığı gibi, Nafianın meskene taallük eden faaliyetleri gibi hususları da vazifesinin dışında bırakmıştır.

Bunlar da gösteriyor ki; bu vekâlet bu tasarıyı getirmesine rağmen, hallini beklediğimiz meseleyi bütün şümulü ile ihata etmemektedir.

Bu arada turizm tesislerinin de bir imar mevzuu olarak bu vekâletin bünyesine alınması icabederdi.

Sonra malûm bulunduğu üzere, bir memleketin imarı sadece Devlet bütçesinden ayrılacak paralarla tahakkuk edemez. İmar, vatan-

daşın teşebbüsü ile şümüllü, esaslı bir şekilde inkişaf edebilir. İmarı teşvik edebilmek için ucuz ve bol kredi esaslı kabul edilmek lâzımgelir. Tasarıda sadece bunun imkânlarının araştırılacağından bahsedilmiş, fakat bu hususta tatmin edici bir izahat verilmemiştir. Bugün imarın, insanın esaslı maddelerinden olan inşaat malzemesinin kolay, ucuz bulunabilmesinin temin edilmesi de henüz teminat altına alınmış değildir. İmar Vekâleti, bilhassa inşaat malzemesinin kolay, ucuz temini için esaslı tedbirler almaya mecbur bir vekâlet olarak karşımıza çıkmalı idi.

Yine tasarının bir yerinde malzemenin standardizasyonundan, bâzı inşaat malzemesinin normleştirilmesinden bahsolunmakla iktifa olunmuştur. Büyük ve masraflı inşaat yerine ucuz ve sıhhi inşaat yapılması İkinci Cihan Harbinden sonra bu sahada büyük başarılar kaydeden bâzı memleketler mevcuttur. Meselâ, Almanya, İsrail bu İkinci Cihan Harbinden sonra yeni bir inşaat faaliyetine girmiş umumiyetle, basit, ucuz kolay yapılır meskenler esas itihaz olunmuştur. Hattâ bâzı salâhiyetli kimselerin ifadesine göre lüks, masraflı inşaattan bu gibi mütevazı inşaat yapanlar lehine vergiler alınması bile ileri sürülmüştür.

Tasarıda yer alan önemli mevzulardan birisi de : Depremdir, muhterem arkadaşlar; depremin son yıllarda, hattâ yarım asırdan beri memleketimizde yaptığı tahribat cümlece bilinen bir keyfiyettir. Halen meriyette bulunan bir kanunumuz var. Bunda depremden evvel veya sonra alınacak tedbirler hakkında hükümler mevcuttur. Bir de yönetmelik çıkarılmış ve bina inşaatının bu esasa göre yürütülmesi derpiş edilmiştir. Fakat aradan geçen bu kadar zamana rağmen ne bu yönetmelik esaslı tatbik edilmiş, ne de deprem felâketinin vukuundan sonra, vatandaşların ıztıraplarını dindirmek ve sefaletlerine meydan vermemek için, âcil ve süratli inşaat imkânları hazırlanmıştır. Geçen seneki Fethiye ve Bolu zelzeleleri hepimizin hatırımızdadır. Bunların inşası kısa zamanda başlanıp ikmal edilmesi lâzımgelirken hâlâ mümkün olmamıştır. Bunun sebepleri, bu mevzuda hazırlıksız olmamız ve bu imkân ve vasıtaları daha evvel hazırlanmamış olmamızdır.

Tasarıda yer alan mühim mevzulardan birisi de; köy meselesidir.

Muhterem arkadaşlarım, bugün köy kendi haline terk edilmiş aşağı - yukarı bir orta çağ manzarası arz eden toprak damlı, çamur sokaklı, gayrisıhhi binalarla bir mesken topluluğu halinde bulunmaktadır.

Ancak Türkiye köylerinin aşağı - yukarı geniş bir hesapla yüzde 10 unu ihtiva etmek üzere pek azı, o da büyük istihsal sahasına yakınlığı arazisinin müsaitliği veya yolunun kasabaya yakınlığı dolayısıyla kasabalasmaya başlayanları inkişaf göstermiştir, diğerleri hâlâ olduğu yerde saymaktadır. Köylünün kalkınması için bu kanunda, diğer mevzularda olduğu gibi, esaslı hiçbir tedbirden bahsedilmemiş, sadece köy meskenlerinin tetkik ettirileceğinden bahsile iktifa olunmuştur.

Muhterem arkadaşlarım, köy mevzuu yıllardan beri Dahiliye Vekâletince tetkik edilmiş, ele alınmış ve üzerinde tamim yapılmış bir mevzudur. Fakat asla köy meselesi halledilmiş sayılmıyacağı gibi halledilmesi yoluna girilmiş dahi sayılmıyacak halledir.

Köylerin kalkınması için sadece bir tedbir almaktan bahsetmek kâfi gelmeyeceği gibi, diğer vazifelerine inzımanen köy meselesinin teşkil olunacak umum müdürlüklerin vazifesi meyanına ithal etmek de bu mevzuda bizi tatmin edecek bir neticeye ulaştıramaz. Köy meselesinin katî surette halli için ayrı bir umum müdürlük teşkil etmek ve işi bu vekâletin bünyesinde teşkilâtlandırmak lâzımgelir.

İmar ve İskân Teşkilât Kanununda yer alması lâzımgelen bir mesele de gecekondular meselesidir. Gecekondular meselesinden de bu kanunda sarıh olarak bahsedilmemiştir. Sadece bir maddesinden müphem ve tereddütlere mahal verecek, tatbikatçıları şaşırtacak (Mesken topluluklarını idare etmek, tanzim etmek) gibi bir ifade ile iktifa olunmuştur.

Muhterem arkadaşlar; gecekondular, İdarenin, Belediyenin müsamaha ve müsaadesiyle tekevvün etmiş, içtimai zaruretlerin neticesinde doğmuş, insan topluluklarının oturdukları meskenlerdir. Bu meskenlerin ilerde tasfiyesi düşünülse bile evvelâ burada oturan vatandaşları bir mesken sahibi yapmak, ondan sonra bu gecekondular meselesini halletmek lâzımdır.

Geçen sene bir yol genişletmek için buradaki meskenler yıkılmaya teşebbüs olununca o civardaki vatandaşların ne büyük sıkıntılara

düşürüldüğü malûmunuzdur. Gecekondu meselesini sadece seçimden seçime ele alıp, seçimler sırasında tapu vadedip ondan sonra vatandaşın meskenine baltayı vurmak aslâ doğru değildir. Gecekondu meselesi mühim bir dâvadır. Bu meseleyi halletmek için evvelâ burada meskûn olanların iskân imkânları hazırlanmalıdır.

Muhterem arkadaşlar; tasarıda, İller Bankasının da bu Vekâlete bağlanması esası kabul olunmuştur. Malûm olduğu üzere İller Bankası mahallî idarelerin kurduğu, onların sermaye ve iştirak hisseleriyle vücuda gelmiş malî bir müessesedir. Bu malî müessesenin bünyesinde yapılacak herhangi bir değişiklik, mer'î kanuna göre, Banka Umumi Heyetinin mütalâa ve kararı alınmak suretiyle mümkün olabilir. Aksi hareket mer'î bulunan kanuna muğayir olacağı gibi, bu bankayı teşkil eden muhtar mahallî idarelerin muhtariyet esası da zedelenebilir olur. Mahallî idarelerin, muayyen maksatlar için, muayyen hususları yaptırmak için kurdukları banka, yeni kurulan İmar Vekâletine bağlandığı takdirde bu bankanın imkânlarının, tamamı olmasa bile, bir kısmının kuruluş maksadı hilâfına sarf edilmesine müncer olur. Malûm olduğu üzere, İller Bankası daha ziyade su tesisleri, kanalizasyon ve diğer sıhhi tesisleri yapan ve bunları yapanlara yardım eden, bunları finanse eden bir müessesedir. Bunlar, esasen umumi mânada anlaşılması lâzım geldiği ve hile, imar hareketi sayılmaz. Bunlar daha ziyade yer altından geçen tesislerdir. Bu itibarla meselâ Emekli Sandığı, meselâ İşçi Sigortalı Kurumunun meskene taallûk eden hususlarda bu vekâletle münasebeti daha yakındır. İller Bankasının vazifesi daha ziyade sıhhi tesisler yapmak ve biraz evvel de arz ettiğim gibi, mesaisi daha çok yer altında geçen tesisleri kurmaktan ibarettir. Halbuki yarın bu vekâlete bağlandığı takdirde ya imkânları yer üstünde birtakım inşaat yapmak için sarf edilecek veyahut bugün olduğu gibi muayyen merkezlere kanalize edilecektir. Esasen İller Bankası bugün meşru bir hale gelmiştir.

Sonra muhterem arkadaşlar; İller Bankasını kuran mahallî idarelerin muamelât ve hesapları bugün başka vekâlete verilmiş bulunmaktadır. Bugün imarı tatbik eden belediyelerin murakabe ve kontrolü tamamıyla Dahiliye Vekâletine mevdu bulunmaktadır. İmarla alakası bu kadar yakın

olan belediyeler Dahiliye Vekâleti uhdesinde kalırken bu idarelerin muayyen maksatlar için kurduğu bir bankanın İmar Vekâletine bağlanması, maksadı tepine kâfi gelmez. Esasen bu kuruluşu icabettiren sebepler de tasarıda tatminkâr bir vuzuhla ifade edilmiş değildir. Yani bugün İller Bankasının Dahiliye Vekâletine bağlı kalması daha faydalıdır, bunun hilâfına bir mütalâa da serd edilmiş değildir.

Toprak ve iskân işlerinin toplu bir halde, yani sadece iskânı alıp toprağı bırakmak yerine ikisini birden bu Vekâlet bünyesi ile birleştirmekte fayda ve isabet olduğuna kaaniim. Bu itibarla toprak ve iskânın bu Vekâlete devrinden sonra bugüne kadar tahakkuk etmiş toprak işlerinin daha süratlendirilmesi ve bir an evvel toprak mevzuunun halledilmesi icabetmektedir.

Muhterem arkadaşlar, mera ve yayla meseleleri hususi bir itina ile toprak komisyonlarının, iskân teşkilâtının faaliyetini beklemektedir. Bilhassa Şark bölgelerindeki yaylalar ve meralar son yıllarda sürülmekte ve ekilmektedir. Toprak komisyonları, bu yayla ve meraların imdadına zamanında yetişmezlerse, çekmekte olduğumuz et sıkıntısı gibi birçok sıkıntıları daha da şiddetle çekeceğimiz muhakkaktır.

Muhterem arkadaşlar, kanunun içinde yer alan bâzı hususları arz ettim. Bu arada bir iki ciheti daha arz etmek mecburiyetindeyim: Kanunun ikinci maddesinde; imar yapmaya ait bir hüküm mevcuttur. Hükümetin sevk ettiği tasarıda bu yalnız yapmaktan ibaret iken, Nafia Encümeni (İmar plânı yapmak, yaptırmak) hükmünü koymuştur. Halbuki imar plânı yaptırmak için Vekâletin elinde bir salâhiyeti mevcut değildir, bu, tamamıyla mahallî idarelere ve belediye meclislerine mevdu bulunmaktadır. Belediye meclislerini bu mevzuda icbar etmek için bu Vekâletin başka bir salâhiyet ve müeyyidesi mevcut değildir. Bu itibarla bu fazladır, Hükümetin noktai nazarı daha isabetlidir.

Bu tasarıda lüzumsuz bir kayıt daha vardır, o da, Vekâletin memurlarını, orada kadro olmasına bakmaksızın, istihdam etmek salâhiyetidir. Bu hususta meriyette bir kanun vardır. Umumi bir kanundur. Bu Vekâlet de aynı hükümlerden istifade edebilir. Ayrı hükme lüzum yoktur.

Bir cihete daha temas etmek isterim: Bu kanunun getirdiği diğer bir yenilik de bölge plân-

ları mevzuudur. Bu plânlar; bölgenin imar karakteristiğini, imara elverişli malzemenin, iklimin tesbiti için yapılacak çalışmayı ifade etmektedir. Bu bir yeniliktir, ifade edildiği şekilde tahakkuk ederse iyi bir çalışma olacaktır. Yalnız bu bölge plânlaması yanında bir de bölge teşkilâtından bahsedilmektedir; bu teşkilât, mülki teşkilâtımız yanında anormal bir teşkilât olacaktır. Bizim mülki teşkilâtımız, Anayasada ve İl İdaresi Kanununda yer almıştır. Memleket idaresi, vilâyet, kaza ve nahiye esasına göre yürütülmektedir. Bölge taksimi, bölge müdürlüklerinin ihdası, eğer yeni bir esas ve faydaya istinadediyorsa, bunu diğer teşkilâta teşmil etmek lâzımdır. Yoksa bütün Devlet teşkilâtı, mülki teşkilâta muvazi olarak faaliyette bulunurken İmar Vekâleti dolayısıyla bir bölge taksimatı cihetine gitmek asla doğru değildir. Daha evvel de hatırlarda olduğu veçhile, birtakım bölge teşkilâtı kurulmuş, fakat anormal bir mahiyette olduğu için yaşayamaz hale gelmiş, kaldırılmıştır, salâhiyet ve vazife ihtilâflarına yol açmıştır. O itibarla bölge plânlaması, bölge teşkilâtı asla teeviz edilecek bir tedbir değildir.

Hulâsa muhterem arkadaşlar, İmar Vekâleti Kanununun tam ve kâmil esaslara göre hazırlanabilmesi için şimdi takdim edeceğim bir önerge ile encümene havalesini istirham edeceğim. Bu arada şu hususa işaret etmek isterim ki, imar meselesi ihtisasa hürmetle tahakkuk edecek bir meseledir. Mütihassısın kararına, mütihassısın raporuna, tanzim edilen plânlara mugayir hareketler yıllardan beri bu memlekette şikâyet mevzuu olmuştur. İmar plâni değiştirmeleri hem israfa yol açmış, hem şikâyetleri artırmıştır. Bu mevzuu ihtisasa elemanlarından alarak birtakım politikacıların istismarına vermemelidir. İmarın da bir politikası olur ama bu politika ihtisasa kabul etmek suretiyle yürütülür. Umumi esasları tesbit edilir ve mütihassıslar tarafından yürütülür. Bu kanun tasarısında Vekiller Heyetinin salâhiyetleri bile bu vekâlete verilmek isteniyor. Tasarıda bu husus sarahatle yer almıştır. Fakat buna rağmen yeni kurulacak vekâletin mütihassıs elemanlarının hazırlayacağı esaslardan da inhiraf edilirse bu tedbirler asla kifayet etmeyecektir. Mâruzatım şimdilik bu kadardır.

REİS — Fazıl Yalçın.

FAZIL YALÇIN (Kırşehir) — Muhterem

arkadaşlarım, İmar ve İskân Vekâletinin kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun lâyihası üzerinde şu ana kadar söz almış olan arkadaşlarım bu vekâletin bir ihtiyacı karşılamış ve bir boşluğu doldurmuş olduğuna işaretle memnuniyeti izhar etmişler; ancak, tasarının daha mükemmel hale getirilmesi temennisinde bulunmuşlardır.

Bu müzakere atmosferi içerisinde kanuna muhalefet etmek mecburiyetinde kalışımı, bir kanaat ve vicdan meselesi telâkki ederek muhterem arkadaşlarımın tesamuhlarını rica ederim.

Mâruzatıma takdimen bir noktanın tavzihini lüzumlu addetmekteyim. Prensibolarak İmar ve İskân Vekâletinin ihdasının lüzumuna kaaniim. Ancak memleketimizin içerisinde bulunduğu içtimai ve iktisadi şartlar itibarıyla, zaman itibarıyla bu vekâletin ihdasının yersiz ve lüzumsuz olduğu hususundaki kanaatimi sırf bir vicdan meselesi olarak ifade etmek mecburiyetinden müstağni kalamadım..

Muhterem arkadaşlar, yeni bir teşkilâtın ihdası veya mevcut bir teşkilâtın tevsii için, bu ihdas ve tevsie katî lüzum ve zaruret olması lâzımdır.

Bir vekâlet ihdas edildiğine göre bir âmme hizmeti ihdas ediliyor, demektir. Bu da bir bütçe meselesi olduğuna göre, bu katî lüzumun takdiri Yüksek Meclisinize mevdu bulunmaktadır. Bu bakımdan vekâletin kuruluş lâyihasının esbabı mucibesinde zikredilen hususların münakaşasında ve bu vekâletin kuruluşu ile bütçe üzerine ve bütçe ile takibedilmek istenilen malî, iktisadi politikanın hedefleri üzerindeki tesirlerinin münakaşa ve mütalâasında fayda mülâhaza etmekteyim. Lâyihanın esbabı mucibesi tetkik edildiği takdirde vekâletin kuruluş sebepleri olarak şunlar zikredilmektedir : Şehir, kasaba ve köylerin imarı, yeniden ihyası. Memleket şartlarına uygun bir mesken politikası takibi ve aynı zamanda dahilî ve hariç göçlerin rasyonel bir şekilde ve memleket ekonomisine uygun bir surette tanzim ve yerleştirilmesi ihtiyacı bir vekâlet kuruluşu lüzum ve zarureti doğurduğu bildirilmiş bulunmaktadır. Bu problemlerin hallinde, ne tasarımı müdafaa eden arkadaşlarla, ne de Hükümetle aramızda her hangi bir ihtilâf mevcut değildir. Ancak bir vekâletin ihdası için bir vekâlet teşkilâtının tevsii için ihtiyaçların tazyik ve tansiyonunu mevcut teşki-

lâtila bu işlerin tedvirine imkân kalmaması lâzımdır. Halbuki işler bugüne kadar, Dahiliye Vekâleti, belediyeler, Emlâk ve Kredi Bankası, İller Bankası, Nafia Vekâleti ve mahallî idareler tarafından tedvir edilegelmekte idi. İhtısas ve teerübeleri dağıtıp, imar, iskân ve mesken politikalarının yürütülüş hızını azaltmaktan ise, mevcut teşkilâtın daha rasyonel bir surette geliştirilmesi tedbirlerinin düşünülmesi, memleketin bugünkü şartlarına daha uygun düşen bir hal tarzı teşkil ederdi.

Meseleye vuzuh vermek için şu suali cevaplandırmaya çalışalım. İmar ve İskân Vekâletinin kuruluşu ile memleketimizde âcil ve şümüllü bir imar hareketine girişilebilecek midir. Bu suale müspet cevap vermek mümkün olmuyor. Filhalka âcil ve şümüllü bir imar hareketine, girişmek için bir iktisadi ve malî fona ihtiyaç vardır. Böyle bir vekâletin kuruluşu ile yeni imkânlar elde edilmediğine ve eski kaynaklara istinade dilediğine göre, bu fonun fıkdanı sebebiyle, âcil ve şümüllü bir imar hareketine gidilemeyecek demektir. Ve yine imar için şehir, kasaba ve köylerin haritalarının, kadastrolarını, imar ve tatbikat plânlarının yapılması lâzımdır. Vakıa şudur ki: Birçok şehir kasabalar bu plânlardan mahrumdur.

Yine âcil ve şümüllü bir imar hareketi için teknik elemana da ihtiyaç vardır. Bugün bunların ihtiyaca cevap verecek miktarda olmadığı hepimizin malûmudur. Esasen vakıalar da aynı vaziyeti teyid etmektedir.

Son İmar Kanununda vaz' edilmiş olan yeni hükümler ve aynı zamanda malzeme kifiyetsizliği dolayısıyla bütün Anadolu'da imar ve inşaat faaliyeti durmuş vaziyettedir. Bu takdirde bu vekâletin vazifesi, nihayet birkaç büyük şehrin imarına hizmet etmek olacaktır. Bugün de karşımıza bu hüviyetle çıkmaktadır. Hakikaten eğer bu şehirlerin imarına lüzum hissediliyorsa Nafia ve Dahiliye vekâletlerinin koordine bir çalışması ile bunların imarı her zaman temin edilebilirdi. İhdas edilen vekâletin bütçe üzerindeki tesiri de maalesef menfi olacaktır. Bir teşkilât kurulduğuna göre bütçeye yeni bir külfet tahmil edileceği tabiidir.

Diğer bir nokta da, imar hareketlerinin teşviki ve hızlandırılması dolayısıyla sermaye devamlı olarak istihsalden kaçacak, bu durum kar-

şısında gayrimenkul spekülasyonu artacaktır. Bunun neticesinde de enflasyon körüklenmiş olacaktır. Netice itibariyle bütün memlekette memnuniyet yaratan Hükümetin ittihaz ettiği iktisadi tedbirler kösteklenmiş olacaktır. Gerçi bu kanunla âcil ve şümüllü bir imar hareketine girişmek mümkün değilse de, birkaç şehrin imar hareketleri dolayısıyla yapılmakta olan yıkımlar dolayısıyla piyasaya sürülen istimplâk bedelleri enflasyonu teşvik edecek ve para kıymetindeki istikrarsızlık sebebiyle sermaye mütemadiyen gayrimenkul alım satımına inşaata yatırılacaktır.

Bu suretle istihsalden kaçan sermaye sebebiyle, fiyatlar bir fâsit daire halinde yükselmekte devam edip gidecektir. Bu sebeplere binaen ben, şahsi kanaatim olarak, İmar ve İskân Vekâletinin kuruluşunun zaman itibariyle yerinde olduğunu mütalâa edemedim, arkadaşlar.

Bu vekâletin ihdasına Yüksek Meclise karar verildiği takdirde bir lâyihaın metninde bulunan, bâzı hususların tashih ve tamamlanması zmnında, birkaç noktaya işaret etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar; İmar ve İskân Vekâletinin bünyesi içerisine Kadastro Umum Md. dâhil edilmemiş bulunmaktadır. Muhtelif arkadaşlarımız da aynı nokta üzerinde durdular. İmar plânlarının, tatbikat plânlarının ve şehir haritalarının yapılması evvel emirde kadastro plânlarının yapılmasını icabettirir. Gerçi bu vekâletin bünyesi dışında bulunan kadastro ile vekâlet arasında koordine bir çalışma ile bu mahzur önlenibilirse de bu müessesenin vekâlet bünyesi içerisine alınmasındaki faydaların daha büyük olacağını takdir buyurursunuz.

Nafia Vekâletine bağlı Yapı Dairesi Reisliği de bu vekâletin bünyesine alınmamıştır. Bu dâirenin de İmar ve İskân Vekâletinin bünyesine alınmasında mutlak fayda vardır. Esasen gerek encümen mazbatalarında ve gerekse Hükümet lâyihasında bunun niçin vekâletin bünyesi dışarısında bırakılmış olduğu hususundaki sebepler kâfi derecede izah edilmemiş bulunmaktadır. Mahzuru olduğu kabul edilse bile, faydasının üstünlüğü aşikârdır. Faydasının ihmali yanında mahzurlarının izalesini düşünmek daha yerinde bir hareket olurdu.

Diğer bir nokta da arkadaşlar, bir vekâletin vazifeleriyle o vekâletin bünyesine alınmış olan

teşkilât arasında bir paralelîte olması lâzımdır. Vekâletin vazifelerini incelediğimiz zaman, Nafia Encümeni bir tadiliyle, topraksız çiftçiye topraklandırmayı temin etmek hususunu Vekâletin vazifeleri arasına almıştır. Fakat, kanun lâyihası, encümenin tadilleri incelendiği takdirde, çiftçiye topraklandırma vazifesinin vekâletin bünyesine bağlı hangi teşkilât tarafından tedvir edileceği tâyin ve tesbit edilmemiş bulunmaktadır. Her halde bir zühul olmuştur. Topraksız çiftçiye topraklandırma vazifesi Nafia Encümeni tarafından lâyiha bünyesine alınmış, bu vazifelinin hangi daire tarafından görüleceğini tesbit unutulmuş olmalıdır.

Diğer bir nokta: Zelzele, heyelân ve su baskını gibi tabii âfetlere karşı tedbirler almak Tetkik Heyetinin vazifeleri arasında sayılmakta, fakat vekâlet vazifeleri incelendiği esnada vekâletin vazifeleri arasında bu çeşit vazifeye raslanmamaktadır. Kanun tekniği bakımından vekâlet bünyesine dâhil teşkilâta verilmiş olan vazifelerin vekâlet vazifeleri meyanında sayılması lâzımgelir.

Bir de kanun lâyihasının 4 ncü maddesinde; müsteşar muavinliği vazifeleri sayılmakta fakat vekâlet bünyesine bağlı olan teşkilât arasında müsteşar muavinliğinden bahsedilmemektedir. Kanaatimce kuruluş meyanında, müsteşardan sonra müsteşar muavinliğinin ilâvesi icabeder.

Diğer bir nokta da şudur: İmar ve iskân Vekâletinin kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun lâyihasında bâzı kanuni istilâhların tazammun ve şümüli tesbit ve tarif edilmemiştir. Bu vaziyet tatbikatda bâzı zuhullere sebebiyet verecek mahiyettedir. Ezcümle bölge plânları ve imar programlarının ne olduğu kanun lâyihasından anlaşılammaktadır. Bütçe Encümenindeki müzakereler sırasında Sayın Vekilden bölge plânlarından ne anlaşıldığına dair sorduğumuz suale tatmin edici bir cevap alınmamıştır.

İmar programından bahsedilmektedir. Bununla kastedilen nedir? Eğer bu, belediyelere hazırlanan 4 yıllık imar programı ise buraya alınmaması iktiza eder. Çünkü bunlar belediye meclislerince, belediyenin malî kudretine ve ihtiyaçların ehemmiyet ve mübremiyet sıralarına göre hazırlanırlar. Bu itibarla mahallî ihtiyaçları lâyıkıyla tâyin edemeyecek olan İmar Vekâletine bu çeşit imar programının hazırlanma-

sının vazife olarak verilmesi bir taraftan belediyelerin hikmeti vücuduna muhalifdir, diğer taraftan da tatbik edilememek gibi mahzurlar doğuracaktır.

Çeşitli birçok vazifeleri üzerine almış bir vekâlette koordinasyonu temin zımmında bir ihtisas heyetinin kurulmasına ihtiyaç vardır.

İmar Vekâletinin bünyesi içinde bir tetkik heyeti vardır. Tetkik heyeti, vekâletin vazifeleri meyanında bulunan hususlar hakkında fennî ve iktisadi tetkikler yapmak, araştırmalarda bulunmak ve tedbirler ittihaz etmek vazifesiyle mükelleftir. Bunun dışında diğer birtakım umum müdürlükler de vardır ki, onlar da kendi vazifelerine dâhil olan hususlar için yine tetkikler yapmak, araştırmalarda bulunmak ve tedbirler ittihaz etmekle vazifelendirilmişlerdir. Bu vaziyette aynı mevzu ayrı heyetler tarafından tetkik edilecek, araştırmalar yapılacak ve tedbirler ittihaz edilecektir ki, binnetice birtakım tedahüllere meydan verilmiş olacaktır. Bu bakımdan, birisinin tetkik ve mülâhaza ettiği tedbirlere icrai bir kuvvet izafe etmek, diğerinin sadece mütalâası alınmak suretiyle vazife ifası zannediyorum, vukuu melhuz tedahülleri önliyecektir. Tetkik Heyetine de (Tetkik ve İstişare Heyeti) demek suretiyle, koordinasyon vazifesiyle mükellef tutulmasının hakikaten vekâletin iyi işlemesi bakımından büyük faydalar sağlayacağına kaani bulunmaktayım.

Birkaç noktaya daha işaret edecektim, fakat vaktinizi fazla almamak için maddelerde arz edeceğim. Bu tenkidlerimizde yanılmış olmayı ve vekâletin memlekette muvaffak olmasını can ve gönülden dilerim.

REİS — Asım Eren.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlar; mevzuubahsolan kanun lâyihası üzerindeki mâruzatım böyle bir vekâletin teşkili lehinde olmakla beraber haddizatında müşahede ettiğim bâzı noksanlar dolayısıyla bunun yeniden tedvin edilmek üzere, süratle yani bir müstaceliyet kararı verilmek suretiyle, Hükümetin de iştirak edeceği, ilgili üç encümenle beraber bir karma encümende tedvininin yapılıp, yeniden Meclisi Âliye sevkî lâzımdır.

Maksat bu olunca, mâruzatım şüphesiz bu mihver etrafında dönecektir. Bununla beraber bir memleket meselesini dile getirmek için bu

fırsattan istifade edeceğim. Bundan dolayı sabır ve tahammüllerinizi istirham ederim.

Bize bir İmar ve İskân Vekâleti lâzım mıdır? Evvelâ akla bu kanun lâyihasıyla bu mü-lâhaza geliyor. Muhterem arkadaşlar, bize bir İmar ve İskân Vekâleti değil, iki vekâlet lâzım-dır. Hükümet programında 4 Aralık 1957 günü dinlediğimiz kalkınma reformunun temelini, hiç şüphe yok ki sizler de bendenize iştirak buyurursunuz, köyün kalkınması teşkil eder. Köyün kalkınmasının temeli ise toprak reformudur. Topraksız köylünün toprağa kavuşması ve iskân edilmesi bütün kalkınmaların başında gelir. Nüfusumuzun % 82 sini teşkil eden köylümüzün, henüz ya âmme veya hususi kollektif veya münferit hükmi ve hakiki şahısların elinde mahdut ellerde toplanmış olan Türkiye arazisinin ancak bir hizmetkârı olduğunu unutmamız mümkün değildir. Bu itibarla toprak reformunun her şeyden evvel kalkınmamızın temeli olduğunu kabul etmek lâzımgelir.

İş böyle olunca toprak işini birinci derecede İmar ve İskân Vekâletinin ele alarak karşımıza çıkması gerekirdi. Halbuki manzara bunun maalesef aksidir. Köylünün toprak reformuna yer verilmemiştir. Hükümet bize lâyihada yalnız iskândan bahsetmiştir. Vazifeler olarak iskân, mesken, imar demıştır, yapı malzemesi demıştır. Ama, toprak dememiştir.

Nafia Encümeni lâyihaya toprak tevziini ilâve etmiş, ikinci maddede vekâletın vazifeleri arasına almıştır. Diğer encümenler de buna katılmıştır. Fakat ne yazık ki, Nafia Encümeni de teşkilât bahsinde, vazifeler bahsinde toprağı köylüye verecek makamı göstermeyi unutmıştır, almamıştır. Netice itibariyle lâyihada ve mazbatalarda öyle tezatlar vardır ki, ilk nazarda göze çarpmaktadırlar. Bunlar, o şekilde unutulmuştur ki, hangi kalkınmadan bahsedildiğini sayın Hükümetten sormak yerinde olur.

Muhterem arkadaşlar, İmar ve İskân Vekâletinin bilhassa ve bizzat kendisi iskâna ihtiyacı olan bir varlıktır. Yani kendisi âdeta yerli bir göçmen vaziyetindedir. Bunun tarihini hatırlarsınız; 13 Ekim 1339 tarihinde ve 352 sayılı Kanun ile Lozan'ı takibeden değişikliklerle başladı ve ilk mübadele, İmar ve İskân Vekâleti teşkil edildi.

Maalesef, bizim kararsızlığımız yüzünden, bu vekâletın ömrü ancak, 4 sene 2 ay sürmüş ve

lâğvedilmiştir, mülga vekâletın içinden (İskân işi) alınıp Dahiliye Vekâleti bünyesine, bir Umum Müdürlük halinde intikal ettirilmiştir. İşte bu makamın ilk göçmenliği buradan başlamıştır. 2849 sayılı ve 1945 tarihli Kanunla bu umum müdürlük ikinci bir göçe tâbi tutulmuş; bu sefer Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletine eklenmiş ve Dahiliye Vekâletine veda selâmı çekmiştir. Bütün kayıtlarıyla nasıl kopmuştur, hangi tamam veya nâtamam bünye ile yeni vaziyetine intibak etmiştir, bu sayanı tetkiktir. Bundan sonra da bu göç bitmemiştir. 5648 sayılı ve 1950 tarihli Kanunla bu umum müdürlük Ziraat Vekâletine devredilmiştir. Demişlerdir ki; toprak işiyle meşgul olan Ziraat Vekâletine bu umum müdürlüğün verilmesi iki işi birden temin eder; presonelden, enerjiden tasarrufu mucibolur ve memlekete daha faydalı olur. Ve nihayet 1951 senesinde ve 5841 sayılı Kanunla Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü kurulmuş; evvelâ Başvekâlete, daha sonra Devlet Vekâletine verilmiştir. Bu göçlere acaba Sayın Hükümetin getirmiş olduğu bu kanun lâyihası ile teşekkül eden ve vazifeleri verilecek olan vekâlet nihayet verecek midir? Ne zaman nihayet verecektir? Ben bunlardan pek emin değilim. Çünkü, bu kanun lâyihası ile kurulmak istenilen çürük bünye, bize uzun bir istikbal vadetmiyor. Bu itibarla bu vekâletın, rasın esaslara ve esaslı bir tefrikı vazaif prensibine bağlamak suretiyle (Kuruluş - vazife Kanununun) yeniden tedvini muhakkak ki, elzemdir.

Muhterem arkadaşlar; bu mâruzatımdan sonra bizim bu vekâletten beklediğimiz işlere temas etmek istiyorum. İnsan bu memleketin bir vatandaşı olarak böyle bir vekâlet kurulurken ondan neler bekliyebiliriz diye vehleten neler düşünebilir? Hükümet tasarısı diyor ki : İmar ve iskân işlerini, mesken politikasını ve yapı malzemesinin temin ve tedariki işlerini bu vekâlete veriyorum. Üç encümene de bakarsanız, Nafia Encümenin önderlik etmesiyle, Hükümetin tasarladığı bu dört ana vazifeye bir de topraksız çiftçiye toprak tevzii vazifesi katılıyor.

Bendenize göre böyle bir vekâleti teşkil etmek üzereyiz diyen Hükümetin ona şu vazifeleri vermesini uygun görmek münasibolurdu : Memleketin yapılmak istenilen (toprak reformuna başlamak) vazifesi birinci vazife olarak, ehem vazife olarak bu vekâlete verilmek icab-

eder. En mühim vazife budur. Maatteessüf Hükümet lâyihasında buna hiç temas edilmediği gibi, Nafia Encümeninin 2 nci madde haricinde ve vazife olarak koyduğu esaslar arasında da bu mevzu hiçbir maddede yer verilmemiştir. Öteki encümenlerde de bir kelimeden başka bu kanun bir şey getirmemektedir.

Tamamen tersine bir şey, toprak reformundan hiçbir şey yoktur.

Muhterem arkadaşlar, ikinci mesele de; köyün meskeni ve toprağı meselesi bu lâyhada ciddi olarak yer almamıştır. Gönül isterdi ki, bu kanuna İmar ve İskân Vekâleti Kanunu deneneği yerde (Köy ve Toprak Vekâleti Kanunu) denseydi. İmar ve İskân Vekâleti ise ayrı bir vekâlet olarak yine de kurulsaydı, çok daha uygun düşerdi.

Çok tâli bir vazife olarak bu vekâlete kasaba ve şehirlerin imarı ve iskân işleri ile (tabii âfetlere mâruz kalan halkımıza bu hususlarda Devlet yardımına muhtacolması dolayısıyla yardıma) da bir vazife olarak burada yer vermek mümkün olurdu.

Bununla beraber bu işin, imar işinin, iskân işinin toprak reformuyla ve köyün mesken dâvasıyla birleştirilmesi güçtür, tabii bir birleştirme değildir. Bu kanaatimi bilhassa teyid etmek istiyorum. Yani bendenizin böyle bir vekâletten bekliyeceğim şudur : Bana hududu millî haricinde bulunan Türk kanundan bütün kardeşlerimi getirsin ve onları Türk bayrağı altında toplansın. İyi bir iskân politikası memleketin içindeki iskân ihtiyaçlarını da içine alsın. Zira Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün şimdiye kadar vazifeleri olarak sandığı gibi, iç iskân sadece yerli âfetzedeleri yurt içinde başka yerlere nakletmek değildir. Ziraat için elverişli toprağı, bir yeter geliri olmayan, tabiat bakımından uygunsuz yerlerde, babadan dededen kalma yerlerde yerleşmiş kalmış birtakım zavallı köylülerin başka yerlere nakil ve iskân meselesini de bir dördüncü vazife olarak bu vekâletin vazifeleri içine sokmak icabederdi. Maalesef İskân Umum Müdürlüğünün şimdiye kadar güttüğü vazifeleri arasında bu dördüncü nokta yoktur. Toprağı tamamen hususi mülkiyete vermek ve mutlaka topraksız çiftçiye tevzi etmek suretiyle elimizde bulunan 761 119 kilometre kare toprağımızın hepsinin tapuya bağlanması icabeder ve köyü tıpkı bir şehrin mamur bir mahallesi

haline getirmek gerekir. İşte arkadaşlar, benim düşündüklerim ve bu vekâletten beklediklerim bunlardır. Peki bize gelen bu kanun lâyihası ve üç encümenin mazbataları ne dereceye kadar bu gayeye yaklaşmıştır? Tamamen değilse de kısmen yaklaşmıştır. Ama bendenizin umumi ve ilk intiba olarak arz edeceğim husus, bu kanun lâyihasının ve encümen mazbatalarının bu dâvalarda maalesef muvaffak olamayacak bir eserle karşımıza geldiğidir. İlk intiba (ademimuvaffakiyet) tir. Lâyihanın, arz ettiğim sebeplere binaen, bu ana gayelere süratle ulaşması ve yenibaştan tanzimi için bir karma komisyona iadesi gerekmektedir.

Muhterem arkadaşlar, bu kusurlar nelerdir? Bu ilk (ademimuvaffakiyet) intibamı veren ana kusurlar nelerdir?

Bir defa Meclisi Âli ile, yani encümenlerle Hükümet noktai nazarları arasında büyük prensip farkları gözükmektedir. Bunlar telif edilememiştir. Bunların üzerine gayet ince bir sıva vurularak yekpâre göstermek için gayret sarf edilmiştir. Fakat eminim ki, tatbikatın ilk gününden itibaren teşevvüş başlayacaktır. Bunlara ait misalleri arz edeceğim. O vakit encümenlerin noktai nazarlarıyla, esaslarıyla, mülâhazalarıyla Hükümet lâyihasındaki esaslar arasında telifi imkânsız ne kadar ziddiyetler bulunduğu görülecektir.

Muhterem arkadaşlarım, size bir misali, bilhassa malî porte üzerinde arz etmek istiyorum. Zira masraf para ile olur. Acaba yeni Vekâletin malî mesnetleri nelerdir; ona göre hüküm veririz. (Ademimuvaffakiyet) ilk intibamı veren sebepler olarak evvelâ encümenler yani Meclisi Âli ile Hükümet arasındaki prensip farklarından dolayı; ikinci sebeboldur malî portenin kısırlığı göze çarpıyor ve bu Vekâletin bir asırdan evvel dişe dokunur bir eser veremeyeceğini gösteriyor. Bunu şimdi isbat edeceğim ve kaani olacağız. Bunun için size evvelâ bu Sayın Vekâlete malî kaynak olarak, destek olarak verilen şeyleri bir defa da bendeniz tekrar edeyim :

Biliyorsunuz ki, encümenlerin hamlesiyle Hükümetin rağmen, üç encümen Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünü de Vekâlete eklemiştir. Hükümet ise Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünü ikiye ayırarak Toprak nerede kalırsa kalsın, bana ait değildir, gibilerden bırakmış, sadece İskân Umum Müdürlüğünü bu Vekâle-

tin içine almıştı. Her üç encümenin de, Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünü olduğu gibi bu Vekâlete bağlamak yoluna gitmeleri, gayet isabetlidir. Böylece bu Vekâlet Umum Müdürlüğün 16 milyon âdi ve 2 küsur milyon da yatırımlardan olmak üzere 19 milyona yakın olan 1958 yılı bütçesini kendi hesabına ve kendi emrine alınıp bulunmaktadır.

Keza Nafia Vekâletinin imar ve inşaat işlerinin ve deprem, sel gibi tabii âfetlerle alâkadar teşkilât ve tahsisatlarının da dosyaları ile, malzemesiyle bu Vekâlet bünyesine intikali Hükümetçe de, encümenlerce de, zannedirim, 22 nei maddede derpiş edilmektedir. Bunların getirdiği paraları, yine 22 nei maddeye göre Maliye Vekâleti, Nafia ve İmar, İskân Vekâletinin ikili anlaşmalarından sonra, hangi tertibe göre hangi vekâletlere devredeceğini bildirecekse de bendeniz 1958 bütçesine göre bu paranın 84 milyon lira olduğunu tahmin ediyorum ki, aslında 83 kusur milyon liradır ve Nafia Vekâleti bütçesinden alarak bu Vekâlete devredecektir. Nafia Vekâleti bütçesinin diğer imar ve inşaat işlerine 1958 de ayrılmanın 95 milyon lira olduğunu ve bunun ilâvesiyle ceman 180 milyon lira olduğunu biliyoruz. 19 milyon liralık yukardaki hesabı da buraya dâhil edecek olursak yekûn iki yüz küsur milyon liranın üstünde olacaktır. Malûmunuz olduğu üzere yeni Vekâlete fon da devrediliyor. Bu fon Dahiliye Vekâletinin emrinde olarak Ziraat Bankası ve İller Bankası vasıtasıyla idare edilmekte idi. Bu fon için her sene bu hesaba bütçeden bir ödenek konulmaktadır. Ayrıca fona yine malûmunuz olduğu üzere borçlanan mahalî idarelerin ödediği ve borçlanmış köy idarelerinin her sene ödedikleri taksitlerden toplanan paralar ve nihayet topraklandırılan çiftçilerden uzun vâdelerle tahsil edilmekte bulunan toprak bedeli paralar Ziraat Bankasında birleştirilmektedir. Bu fondan, bundan sonra yeni Vekâlet, kendi emrinde olması hasebiyle, istifade edecek demektir. Vekâletin İller Bankasının diğer meqabiinden istifade edip edemeyeceği hususunda lâyhada bir sarahat olmadığı gibi, Hükümet üyelerinden de bir şey işitmedim. İki sene uzman olarak desimal, dosya - arşiv - kardeks, sistemini kurup çalıştığım İller Bankası, memlekete hizmet için büyük bir veeü gayret içinde çalışıldığını yakinen görüp öğrendi-

ğim kıymetli idarecileri elinde, bu memlekete son derece faydalı olmuştur. Bankanın ancak bu muntazam revşine hâle gelmemek üzere malî diğer menbaları da Vekâlet emrinde kullanılabilmesini temenni edelim.

Bir de T. Emlâk Kredi Bankasından, bu Vekâletin istifade edeceği görülmektedir. İsmi, cismi lâyhada zikredilen neviden hisse senetleri de kendisine aidolacaksa da bundan başka bu Bankadan daha hangi menabiin bu Vekâlet emrinde olacağı da lâyhada tasrih edilmiş değildir. Ancak gerek T. Emlâk Kredi Bankası ve gerek İller Bankası hakkında şunu arz etmek isterim : Bu bankalar bugün yeni kurulmuş ve sermayeleri kasalarında tamamen nakden mevcudolan bankalar değildirler. Halifaaliyette olan, maziden istikbale yürütmekte bulunan birer malî müessesedirler. Bunların paraları, şimdiye kadar, İmar ve İskân Vekâletinin henüz tesbit edeceği esaslardan bihaber olarak kendi mevzuatıyla, kendi kanunlarıyla tevzi edilmiş olup bu paralar üzerinde kredi hesapları yürüten müesseselerdir. Bu paralardan kasada artmış nakit var mıdır; artmamış mıdır? Kaç liraları bugün hazır sermaye olarak kasada mevcuttur? Zannediyorum ki, kanuni ihtiyatları ile asıl ihtiyatlarından gayri nakidolarak hazır paraları mevcut değildir. Hepsi dağılmıştır. Şu halde bu nazari paraları taksitlerle toplayıp ve İmar ve İskân Vekâletine devredip, İmar ve İskân Vekâletinin bunu köy kalkınmasına, imar işlerine, yapı malmesinin tedarikine sarf edebilmesi için acaba kaç sene geçer?, Bunu ilgili bankacı arkadaşların izah etmeleri icabederdi. Bu paralar en uzun 20 sene ve en kısa 3 - 4 sene vâdeli olmak üzere uzun bir geleceğe muzaf olarak taksitlere bağlıdır. Bu ne vakit toplanacak da İmar ve İskân Vekâleti bunlardan toplu şekilde istifade edecek ve kanun lâyhısındaki parlak ideallere kullanacaktır? Şayanı teemmüldür! Binaenaleyh hemen çantada keklik gibi bunlar kanun lâyhısında sayılmakla işler olur biter diye düşünmek bir nevi hayalimuhaldir. Nihayet 21 nei maddede «Finansmanı Hükümetçe temin edilmek kaydiyle köy meskenleri ve köylüye iş yerleri inşası hususunda tesbit edilecek esaslar ve şartlar dairesinde sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait ve iş mevzuları bu kanun hükümleri ile ilgili bulunan bankalar ve bunlara bağlı müesseselere bu yeni vekâletin muvafakatiyle imar

iskân ve mesken vazifeleri verilebilir» demektedir ki, bu maddeye göre birkaç işletme kuruluşu bunlarla İmar ve İskân Vekâletinin iş birliği yapacağı ve sermayesinden istifade edeceği anlaşılmaktadır.

Bendenizin dışı dokunur olarak gördüğüm iki şeyden biri, bu madde ile kurulacak olan işletmedir; diğeri ise İller Bankasının fon hesabıdır. Bugün fonda mevcudolan ceman 67 milyon liranın ancak onda biri vekâletin hemen işine yarar olarak hazır bulunduğu kabul edilebilir. Senelere taksim edecek olursak onda biri aşağı yukarı 7 milyon lira eder. Zira bu paranın diğer kısmı mevzuat dâhilinde sağa sola özel idare ve belediyelere dağıtılmıştır. Bunu tamamen toplayıp yeni vekâlette kullanmak bir emriştir değilse bile bir emrimeditir.

İşte yeni vekâletin malî mesnetlerini arz ettim. Görüyorsunuz ki, bu mesnetler büyük kalkınma iddialarını destekliyemezler. Büyük iddialar bizim daimî kusurlarımızdandır. Lâyihadaki kalkınma iddiaları milyarlarca lira ister. Halbuki yeni vekâletin malî mesnetleri buna nazaran çok dardır.

Muhterem kardeşlerim, imkân ölçülerimizi göstermek için bir topraktan bir de iskândan olmak üzere iki misal arz edeceğim. Topraktan misal : 1958 senesi bütçe lâyihasında Toprak ve İskân Umum Müdürlüğüne ait kısımda 7 sene de 15 küsur milyon dönüm toprak; 9,5 milyon dönüm mera dağıttık diye hakikaten övünülecek bir rakam verildi. Bunun ikisi 25 milyon dönüm arazi eder; Türkiye arazisi 761 119 km. karedir. Bu, 761 119 000 dönüm arazi eder. Muhterem arkadaşlar, 761 milyon dönüm arazinin yarısı çiftçiye dağıtmaya mahsus arazi olarak kabul edilirse (ki, bunu bir an için faraziye olarak yürütüyorum, zira aslolan şudur : Devlet Bakanlığı, Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü şimdiye kadar Meclisi Âliye, gerek Muvazenei Umumiye Kanunu lâyihasında, gerekse bu lâyihada bize dağıttıklarını değil de dağıtılması icabeden mülkiyetsiz veya âmme arazisi miktarını ve araziye muhtacolan vatandaşların muhtacolduğu arazi miktarını verselerdi sahil bir yolda yürümek mümkün olurdu ve bunlara müsteniden daha kaç senede bu işin yapılmasının mümkün olduğunu öl-

gebilirdik. Elimizde böyle bir rakam yok) 25 milyonu yedi yılda dağıttığına göre 761/2 ÷ 25 e bölüp, çıkarı 7 ile çarparsak 105 sene lâzım. Veya Türkiye'nin dörtte birini muhtacı tevzi arazi kabul edersek bu dafa da 52,5 sene lâzım, neticesine varırız. En az yarım, hattâ bir asır lâzım ki, topraksız çiftçimiz kalmasın!...

Muhterem arkadaşlar; Türkiye'de 25 milyon dönüm arazi tevzi edildi, diye övünüyor. Acaba bundan sonra gelecek bu Vekâlet de bundan daha fazlasını yapar mı, yapmaz mı? Bu münakaşa edilebilir. En aşağı yarım asırda Türkiye toprakları dağıtılabilecektir. Bu dağıtmada toprakların kıymetlerini alıp taksitlerini bir fon hesabına geçirip, imar ve iskân işi yapılmasına gelince; burada Sayın Vekile ve haleflerine sabır ve tahammül tavsiye edeceğim. Ya sabur! Çünkü uzun seneler beklemek lâzımdır...

Muhterem arkadaşlar; size bir de iskândan misal vereyim. Çok teessürle ortaya koyacağım, 1958 Muvazenei Umumiye Kanununda iskân tahsisatı yoktur. Biliyorsunuz, Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün vazai fi arasında yerli göçmenler, yani yurt içinde bulunan ve yerleri elverişsiz olup daha elverişli bölgelere muhtacı nakil vatandaşları düşünmemiştir. Yeni iskân kanunu tasarısı ile düşünmek lâzımdır ve inşaallah mükemmel olarak karşımıza gelir. Yalnız âfetzede değil de bugün, yerinde maişetini temin edemiyen bu gibi vatandaşların da bir yere nakli vaziyeti olsa bu yeni kanunla ne yaparız? Bu sene bütçesine tahsisat konmamıştır. Yalnız yatırım olarak 1 milyon 300 bin lira bir istimplâk bedeli konmuştur. Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü bütçesinde, 1958 de kurulmakta olan, senenin hiç olmazsa 4 ayı geçti diye Tanrıya şükür ve dua etmesi lâzımdır ama yine de daha 8 ay faaliyette bulunması icabeden, İmar ve İskân Vekili hangi iskânı hangi para ile yapacaktır? Dışardan göçmen getirmek istese bunların yurdumuza naklini yapmak da kanunen kendisine verilmiştir, ama haydi bu bir tarafa, her göçmene iskânla beraber bir ev için en aşağı 8 bin lira, iş sermayesi için en aşağı 5 bin lira ki 13 bin lira vermesi icabeder. Bir an için kabul edelim ki, bu 1958 bütçesindeki 1 300 000 liralık yatırımları, Meclisi Âlinin ka-

bul edeceği bir münakale kanunu ile doğrudan doğruya yatırımlardan çıkarıp başka fasla nakletmek suretiyle İmar ve İskân Vekâletinin aktif sermayesi haline ifrağ etsek acaba kaç göçmen getirilebilir, bu 13 bin lira ile.

1 milyon 300 bini 13 000 ne taksim edin, 100 göçmen gelebilir.

Görüyorsunuz ki; muhterem arkadaşlar, bu gün teşkili ile müftechir bulunduğumuz, pratikte ise hiçbir maddi fayda vermediğini ve verebileceğini bir misal ile arz ettiğim, ispat ettiğim yeni kıymetli İmar ve İskân Vekâleti lâ-yihası kanunlaşmış çıktığı gün, sayın Vekil koltuğuna oturup cebini yokladığında hiçbir şey, bir kuruş bile göremeyecektir. Yani parasız olan bu Vekâlet ne iskân ve ne de toprak işi yapabilecektir. Peki, şimdi bu vaziyette malî portesi böyle olan bir vekâletin kurulması mı, kurulmaması mı evlâdır, meselesine gelince; bendeniz kurulmamasını değil, demin de arz ettiğim gibi, kurulmasını ve fakat bunların daha ağır, temkinli, dikkatli, dürendiş bir tetkikle mevcut imkânları esas tutup Karma Komisyonda hükümet mümes-sillerinin de iştirakiyle bu kanunun yeniden tedvinini naçizane arz ve tavsiye edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım; biraz da kanun lâ-yihasının üzerinde demin kısaca temas ettiğim noksanlardan, madde sırasıyla bahsetmek istiyorum. Sayın Riyasete takdim edeceğim takrirden hulâhaten bu noksanları şöyle arz ediyorum :

1. Evvelâ hükümetle üç encümenin mühim görüş farkları vardır. Bu farkları arz edeceğim.

2. Toprak konusu ciddî tutulmamış, atlanmıştır.

3. İfade zaıfları, tekrarlar, terim zaıfları vardır.

4. Vazifelerde mühim farklar vardır.

5. Esbabı mucibe de (bilhassa hükümeti esas tutmak lâzımdır) bulunmayan konular, kanun metnine girmiştir. Nereden, hangi esbabı mucibe ile girmiştir, insan anlayamıyor.

Ve nihayet,

6. Lâ-yihayı imzalayan ilgili vekil, bu lâ-yihanın altına sadece (İmar Vekili) diye imza atmıştır. İyi ama, lâ-yihanın 1 nci maddesinde Vekâletin adı İmar ve İskân Vekâleti idi. İskân kelimesi niçin unutulmuştur? Hadi toprağı unuttunuz diyelim. Fakat hiç olmazsa iskânı unutmayın da ne toprağı, ne de iskânı gücendir-

meyin kendinize. Bu millet toprak reformunu bekliyor. Maddelere başlıyorum :

Muhterem arkadaşlarım, hükümet birinci maddesinde İmar ve İskân Vekâleti demiş, bunu bütün encümenler de kabul etmişlerdir. Demin arz ettiğim gibi keşke iki vekâlet kurulsaydı da birisi köy ve toprak, öteki İmar ve İskân vekâletleri olsaydı daha iyi olurdu. Zira yalnız her köye 100 ev ve köy içi yolları yapmak için 50 000 köye × 100 ev × 8 000 lira 40 milyar lira ve 50 000 köye × 20 000 köy içi yollar için de 1 000 000 000 lira lâzımdır! Bu Vekâlet yalnız bu işi bile başaramaz..

İkinci madde bendeniz iki fazlalık görüyorum. Bunlar D ve F fıkralarıdır. Hükümet D fıkrasında diyor ki: «Bölge plânları için alâkalı vekâletlerle müşterek etüdler yapmak ve bu etüdlere göre icabeden kanuni ve idari tedbirleri müştereken almak»; A fıkrasında da bundan bahsediyorsunuz zaten. «Yurdun bölge, şehir, kasaba ve köy imar plânlarını hazırlamak, imar için her türlü tedbirleri almak ve bunların tatbikini temin etmek.» Şehir ve kasabalar bölgenin içine girmez mi? Yoksa bu şehir ve kasabalar göktemidirlir? A ve D fıkraları aynıdır ve bunların tekrar edilmesindeki kastı bendeniz anlayamadım. F fıkrasına gelince, diyor ki: (yukarıdaki 4 fıkrada sayılanları gayet iyi yapacağım.) E.. zaten biz Hükümete bunları iyi yapacak diye veriyoruz. Diyemez ki ben şunu iyi yapacağım, bunu kötü yapacağım. İşte böylece (F) fıkrası zevait kabilindedir.

Muhterem arkadaşlar, bu ikinci maddeye (toprak işleri) konmamıştır. Toprak reformunu şöyle yapacağım denmemiştir.

Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün bendenize evvelce verdiği bir kitap var; onun başında güzel, mantıki birçok malûmat verilerek bilhassa en başta iri manşetli yazılarla toprak reformuna dair birçok vaatlerde de bulunuluyor, ama bu umum müdürlük görüşünü yani toprak reformunu, Hükümet neden bu kanun lâ-yihasında da esas tutmuyor? İkinci maddede toprak işini zikretmiyen Hükümet bu toprak işini kime bırakıyor? Lâ-yihanın esbabı mucibesinde de bu hususta hiçbir şey yoktur. Yani; Devlet Bakanının elinde Toprak Umum Müdürlüğü şeklinde bir teşekkül kalacak mı demek istiyor. Benim revşî halden anladığım budur. Ama kasdı bu değilse, bu vekâlet 4 Aralık 1957

de ihdas ediliyor ve vekili koltuğuna oturak dört ayı geçmiş bulunuyor. Sonra bu müddet içinde hazırlanan bir lâyhada bu kadar bâriz bir noksanla gelinir mi?

Nafia Encümeni derhal birinci maddeyi aynen, ikinci maddenin diğer fıkralarını da aynen kabul ederek buna (Çiftçilere toprak tevziini) de ilâve ediyor. Dahiliye ve Bütçe encümenleri de aynı şekli kabul ediyorlar. Güzel...

Kuruluş olarak ikinci bölümde: Merkezde A dan J ye kadar olan fıkralarda kuruluşu bildiriyor. Müsteşar, hususi kalem müdürü, teknik heyet reisliği... Şu bu. Vilâyetlerde, lüzumlu yerlerde ancak bölge müdürlükleri, imar müdürlükleri, iskân müdürlükleri, imar ve iskân şeflikleri kuracağım diyor, ama toprağa temas etmiyor...

Nafia Encümenine gelince: Aynı şeyi kabul ediyor; yalnız, F fıkrasında ayrılıyor. Hükümetin F fıkrasında, (İmar ve Mesken Umum Müdürlüğü) diye ortaya attığı teklife hayır, olmaz diyor ve yerine; (Plânlama ve İmar Umum Müdürlüğü), diyor. Böyle diyor, ama bu iş için Hükümetin İmar ve Mesken Umum Müdürlüğü diye teşkilâtına koyduğu elemanların kadrosunu Nafia Encümeni; (Plânlama ve İmar Umum Müdürlüğü) olarak düşündüğü Umum Müdürlüğe, olduğu gibi aktarıyor. Pe ki ama işgal mevzuatı ve gayeleri tamamen ötekenden ayrı olan bu umum müdürlüğün personeli Nafianın düşündüğü Plânlama ve İmar Umum Müdürlüğüne nasıl tetabuk ediyor? Hattâ maası ile, unvanı ile, mesleki ile tıpatıp uyacağını bilmiş de mi aktarmıştır? Görüyorsunuz yalnız isim değişmiştir. Ama personeli değiştirmemekle prensipte bir fark görülmemiştir. Hükümetin İmar ve Mesken Umum Müdürlüğüne karşı Nafia Encümeninin ve ona ittibaen diğer iki encümenin ortaya attıkları Plânlama ve İmar Umum Müdürlüğü, Hükümet teklifindeki personel kadrosunun aynı olması itibariyle neticeten bir kıymet ifade etmemektedir.

Keza Hükümetin (C) fıkrasında İskân Umum Müdürlüğüne karşı Nafia Encümeni ve diğer iki encümen; (Mesken Umum Müdürlüğünü) ortaya koymuşlardır. Bunlarda bir parça personel farkı vardır.

Vilâyetlere gelince; Nafia Encümeni ve ona ittibaen diğer iki encümen iskân müdürlerini

ve şefliklerini atmışlar ve bu suretle burada ne toprak ne de iskânı ele almamışlardır. Şu halde yukardaki tehalükle buradaki bu pehrizlik nedir? Görüyorsunuz ki, mukayeseli bir tetkik ile bu millete iş görebilecek bir kanun getirelim diye sarf edilen gayretlere rağmen ortaya çıkan iyi bir eser yoktur. Makamını kadroda ihdas etmemekle, iki encümen ve Bütçe encümeni çiftçiye toprak tevzi işini hangi makama tevdi edeceklerini göstermemişlerdir. Esbabı mucibede olmakla beraber kadrosu gösterilmediğinden bu da havada kalmıştır. Yani bunlar yalnız esbabı mucibede zikredilmiş, kalmıştır.

Muhterem arkadaşlar, Hükümet 4 ncü maddede (Tetkik Heyeti Reisliğini) de almıştır. Müsteşar ve Hususi Kalem Müdürlüğünden sonra gelen Tetkik Heyeti Reisliği vazifeleri içinde A fıkrasında (toprak ve iskân işleri) yine yoktur. Tetkik Heyeti olarak beş ana işin tetkik ve tesbitini yapmakla mükellef olan bu makam ihdas edildiğine göre bu reisliğe iskân ve toprak meselesini de koymazsak yukarda vekâletin vazifelerine taallük eden bu işler hangi makamlara verilecektir? Bu reislik başka ne gibi mühim bir iş görecektir?

Keza (C) fıkrasında (tabii âfetlerden) de bahsedilmiştir. Dikkat buyrulursa Hükümetin kanun lâyihasında ve encümenlerin mazbatalarında maalesef bu âfetlerden bahsedilmemiştir. Esbabı mucibede ve mazbatalarda zikredilmeyen bir mesele nasıl olur da bir kanun metninde teşkilât ve vazifeye girer. Esbabı mucibesi olmayan bir metin temelsiz, havada inşasına başlanan bir bina demektir. Bir defa kanun tekniği bakımından doğru değildir. Diğer taraftan meseleye lâyık veçhile ehemmiyet atfedilmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Her ikisi de, bu kanunu önümüze getiren muhterem makam için iyi not vermemizi temin etmez.

Kaldı ki, bu (tabii âfetler) meselesi lâyiha da aynı zamanda iki ayrı yerde ve iki ayrı teşekkülün de vazifeleri arasında sayılmaktadır. Birisi burada ve birisi 10 ncü maddenin D fıkrasında! Acaba bu vazife bu iki umum müdürlük arasında taksim mi edilmiştir? Fakat bunlar hangi vazifelerin nesıyla meşgul olacak? Birisi zarfı, diğeri mazrufu ile mi meşgul olacak? Yoksa yarı yarıya mı? Doğrusu ben anlı-

yamıyorum. Ben bu işi anlamak için çok dikkatimi sarf ettim ve birçok günlerimi buna tahsis etmiş bulunuyorum. Bu Meclisi Âlide toprak reformu ve zirai reform gibi mevzulara ve köylünün kalkınmasına kendini hasretmiş bir insanım. Bu işlerin bir an evvel kanuniyet kesbetmesini en samimî dileklerle ve hüsnüniyetle arzu ediyorum. Hattâ buradaki konuşmalarında aslâ tenkid kasdım yoktur. Hepsine hürmet-kârim; ancak hataların belirtilmesini, iyi bir eserin meydana gelmesi bakımından millî bir vazife addetmekteyim. Aynı şey iki makama birden verilir mi? Bu noktayı anlıyamıyorum. Bunu izah ederlerse tereddüdüm zail olur. İşte bu da tekrarların bir misalidir.

Muhterem arkadaşlar, bu 6 ncı maddede bir kararsızlık bir gariplik vardır : 6 ncı maddede Nafia Encümeni iskânı alıyor, toprağı almıyor. Hükümet ise hiçbirini almamış, ne iskânı, ne toprağı... Dahiliye Encümeni hem iskânı, hem toprağı sokmuştur. Eksik olmasın... Görüyorsunuz nihayet sağ duyu daima Meclisi Âlide işlemektedir. Ve Meclisi Âli Türk milletinin hakiki rehberi olmakla iftihar edebilir. Bütçe Encümeni de, ona ittibaen, 6 ncı madde ile toprağı ve iskânı kabul etmiştir.

7 ncı maddede bir fark yoktur. Encümenlerle Hükümet teklifi aynıdır. Yalnız hukuk müşavirliğinde bir noksanlık vardır. Diyor ki, hukuk müşavirliği yalnız idari dâvalarla meşguldür. Bendeniz İller Bankasında iki sene hizmet etmişimdir. Hukuk müşavirliğinin yalnız idari dâvalarla değil, cezai ve hukuki dâvalarla da meşgul olduğunu görmüşümdür. Böyle bir tahdide ne lüzum vardır?... Doğrudan doğruya, İmar Vekâletinin vazifelerine ve münasebetlerine mütaallik olan her türlü hukuki, cezai ve idari dâvalarla meşgul olur, diye tasrih edilse Vekâlet bundan ne kaybeder?. Cezai ve hukuki bir dâva ile karşılaşılırsa dışardan avukat mı tutulacak?. Binaenaleyh 8 ncı maddede hukuk müşavirlerinin vazifelerine konan tahdide taraftar değilim. Bunun teşmil edilmesi lâzımdır.

9 ncü maddede Plânlama ve İmar Umum Müdürlüğünün vazifeleri sayılıyor. A dan L ye kadar 12 fıkra konmuş. Yurdun tabii iktisadi, turistik ve diğer şartlarına göre imar bölgelerini tesbit etme gibi işlerin yanında Nafia Encümeninin gayet isabetli olarak (sivil müdafaanın) da bir unsur olarak dâhil edilmesi teklifi maz-

bataya ve metne alınmıştır ki, şayanı şükrandır. (F) fıkrasında (takibat) kelimesi konmuş. Zannedirim bunun tatbikat olması icabeder; acaba tabii hatası mıdır? Adli takibat falan; her halde vekâletin asli vazifesi arasında böyle bir şey yok; vekâlet için tatbikat vazifesi vardır. Lütfen izah buyururlarsa minnettar olurum.

Muhterem arkadaşlar, Hükümetin 9 ncü maddesinin aksine, biliyorsunuz, Nafia ve diğer encümenler (Plânlama ve İmar Umum Müdürlüğü) olarak belirtiyorlar. Demin de arz ettiğim gibi personel her ikisinde de aynıdır. Yani Hükümetin koyduğu personel, kendi düşündükleri teşkilâta bir kalemde aktarılmıştır. Bu iki ayrı iş aynı personelle nasıl görülecek? Encümenlerce yapılması istenen vazifeye göre Hükümet teklifinden aynen aktarılmış personel uygun mudur? Lütfen bunu izah buyursunlar.

Keza Nafia Encümeni, 9 ncü maddesinde şehir, kasaba demiş, fakat köyün imarından hiç bahsetmemiş. Muhterem arkadaşlar; bizim gönlümüzde çarpan, şu (köyü) bir an evvel şehir mahallesi haline sokalım isteğimizle âdeta istihza ediliyor! Bu nasıl lâyihadır? İsim dahi yok. (Soldan, D bendinde var, var sesleri.) Ben nafiadan bahsediyorum, mukaddememde de bahsettim; Hükümet lâyihası ile encümen mazbataları arasındaki büyük prensip-farklarını belirtmek istiyorum. Bunları nasıl telif edeceğiz? Evvelâ bunları halledelim; ondan sonra Heyeti Umumiye getirelim. Yoksa Meclisi Âli müşkül durumda kalır. Bize (Siz ya kırmızıyı seçiniz, ya beyazı!) diyorlar. Biz ise her ikisinin ortası pembe olsun, memleketin, milletin işine daha yararlı olsun diye pembe rengi görmek istiyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, Nafia Encümeni Hükümetin (C) fıkrasından (L) fıkrasına kadar olan mesken bahsi kısmını çıkarmış ve Mesken Umum Müdürlüğüne ait bir maddeye aktarmış, böylece bu maddenin numarası aksamaktadır. Dahiliye Encümeni de 7, 8, 9 ncü maddeleri Nafia Encümeni gibi kabul etmiş. O da mesken maddelerini almamış. Bütçe Encümeninde 7 ve 8 ncü maddeler aynıdır. 9 ncü maddedeki «coğrafi» tâbiri yerine «tabii» kelimesini koymuş ve maalesef sivil müdafaayı da atarak «diğer şartlar» demiştir. Gerçi «diğer şartlar» sivil müdafaayı da kapsar âm bir tâbirdir, kabul

ediyorum, fakat «sivil müdafaa» tâbiri yine girmelidir. Yani 8 nci madde, çok rica ediyorum, bunun redaksiyonunu her kim yaptı ise o Hükümet üyesine rica ediyorum, redaksiyonda sivil müdafaa'yı yine dile getirsinler, isabetli bir görüş olacaktır ve böylece bunu tashih ederlerse sayın encümenine olan minnettarlığımın aynını Hükümete de tekrar edeceğim. Bu tâbirin 8 nci maddeye sokulmasını hakikaten icabettiren bugünkü atom devridir. Bu sebeple bunu atmasınlar Hakikaten bu atom devrinde, yurt içinde dağılmayı icabeden bugünkü atom müdafaa sisteminde, toprak reformunun bu dağılma sistemiyle taâruz teşkil etmemesi gerekir. Geniş sahaya dağılmakla atomdan korunmak kolaydır. Ama, toprak üzerinde dağılmak istediğimiz zaman hangi bölgeye şehir ve kasabalar ne şekilde dağılacak, arazinin neresine harb zamanında evrakı koyacağız; gizli Hükümet makamları, gizli depo ve ambarlar nerelere kurulacaktır, hülâsa bu esasları daha evvelden tesbit etmek için sivil müdafaa esaslarının iyice kararlaştırılmış olmazsa ve halkın, hayvanlarının, yiyeceklerinin içme sularının korunması şimdiden düşünülmezse, yani Bütçe Encümeninin bertaraf ettiği bu kelime tekrar lâyihaya girmezse ileride millet olarak çok büyük sıkıntılar çekeriz.

Muhterem arkadaşlar, Hükümet 10 ncu madde ile İskân Umum Müdürlüğünün vazifelerini A dan E ye kadar beş fıkra halinde sıralamıştır. Dış iskânı (A) fıkrasında anlatmış, iç nüfus aktarmalarını temin etmeyi (B) fıkrasında düşünmüştür. (B) fıkrasında nüfus iç aktarmaları ve toprak ihtiyaçlarının temini düşünülmüş. (C) fıkrasında dış ve iç göçmen çiftçilerin toprak ihtiyaçları ile onlara diğer yardımları düşünülmüş; (D) fıkrasında ise tabii âfetlerle meşgul olmuştur.

Hükümetin, onuncu maddenin A dan E ye kadar olan fıkralarında, toprak ihtiyacını da iskânla beraber sokmuş olması lâyihanın 2 nci maddesindeki zühulü telâfi bakımından şayanı şükrandır. Bununla beraber kanun lâyihasının vekâletin vezaifi asliyesini gösteren ikinci maddesinden itibaren toprağın dile getirilmesi bir redaksiyon zaruretidir. Bunu mutlaka koymalıdır. Ve kanun vâzınının bu maksadı her maddede açıkça ortaya çıkmalıdır. Zatişleri Umum Müdürlüğünde (diğer) kelimesi yalnız Bütçe Encümenince nazara alınmamıştır. Nafia ve

Dahiliye aynen kabul etmişlerdir. Levazım ve evrak işleri de lâyihada ve mazbatalarda aynıdır. (Müşavere Heyetine) gelince, kadroya muhtelif sebeplerle konulmuş olan büyük mevkili insanları toplamak suretiyle teşkil edilen bu heyet istişari mahiyette olacak; ona bu mahiyeti uygun gören sayın vekil ise kendisi karar alma salâhiyetine sahibolacaktır. Fakat yukarda bahsettiğimiz (Tetkik Heyeti) de esasen bir müşavere heyeti mahiyetindedir. Bütçe Encümeninin bu husustaki mütalâası, yani Müşavere Heyetini kaldırması yerindedir. Kanun lâyihasına girmeksizin de her zaman için istediği zevatı müşavereye çağırma yetkisi Sayın Vekilde esasen mevcut bulunacaktır. Bu, fiilen, her zaman için kabili tahakkuk bir gayedir.

Disiplin Komisyonunun vazifelerinin Bütçe Encümeninde de aynen kabul edilmesine bendeniz de taraftarım. Şüphesiz ki, Disiplin Komisyonunu düşünürken, vekâlet tasarısını hazırlayan sayın zat, bugün meriyette olan diğer vekâletlerin teşkilât ve vazifelerine mütâallik kanunlarda, Adliye, Maliye, Maarif v. s. Vekâletlerinde mevcudolan disiplin meselelerine mütenazır esasları kabul etmeli idi. Bendeniz bâzı farklar gördüm. Şüphesiz ki, hâkimler İmar ve İskân Vekâleti memurlarına benzemez. Ama meselâ; Maliye, Maarif vekâletleri kanunlarındaki disiplin meseleleri ile mütenazır olmalı idi. Devletin bünyesinde memurlar için her yerde eşit esasların bulunması icabeder. Bu bakımdan bu hükümlerin diğer vekâletlerle bir hizaya getirilmesini tavsiye edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, Nafianın teklifinde 10 ncu maddede; (Mesken Umum Müdürlüğünden) bahsetmiş. A - F fıkrasına kadar. (Şehirlerde mesken ihtiyaçları, mesken programı, lüzumlu olanların ıslahı) ilh... Konuları konuşur.

Şimdi, bendeniz demin temas ettiğim bir noktaya dönüyorum : Lâyihanın İskân Umum Müdürlüğünden bahis 10 ncu maddesi B ve C fıkralarında toprak tevzi konusundan bir sığıntı evlât, gibi de olsa temas edilmiş olmasından olsun, rahatlık duymaktayım.

Zira, bugün Türkiye'de ziraate elverişli arazinin de bu yeni vekâlet tarafından tesbit ve tevzii çok daha yerinde olur ama, arz etmiştim : Bu vekâlete sadece (Toprak ve köy meskenleri) işleri verilse yine yeterdi. Dahiliye, Bütçe encü-

menleri de Mesken Umum Müdürlüğünü kabul etmişlerdi.

Muhterem arkadaşlarım, 16 nci madde kadrolara ve tâyinlere temas etmiştir ve 1-5 nci barem derecesine kadar olanlar için tâyinlerin Hükümetçe, altıncı dereceden 17 ye kadar - çıkacak Personel Kanununda kaç derece olacağını bilmiyorum - bu derecelerde olanlar için ise Vekâletçe yapılmasını düşünmüştür. Acaba bu esas yeni Personel Kanunundaki esaslara mütenazır mıdır? Tetkik buyursunlar. Yarın Personel Kanunu çıktığı zaman mütenazır değilse bunun acısını yine kendileri ve zavallı memurlar çeker. Lâyihadaki 17 nci maddeye taraftar değilim. İnsan bir bahçeye bir fidan dikerse eski bahçesindeki hastalıklı fidanları dikmez. Devlet bünyesinde, Hükümet teşkilâtında bir hastalık vardır. Bu, orduda yoktur. Ordu haricindeki bütün teşkilâta vardır. O da şudur : Bize Muvazenei Umumiye Kanunu tasarısında Hükümet makamlar gösterir. Yanında barem derecesindeki tahsisatları gösterilir. Bunu biz kabul ederiz ve öyle zannederiz ki, Hükümet nasıl getirdi ise ve nasıl gösterdi ise öyle kullanacak. Ve o niyetle Meclis olarak bunları kabul ederiz. Fakat Hükümet sonra ne yapıyor? Her vekâlet memurları bizden bu kadroyla alıyor ve sonra kendi kendine ben bu zatı alırım kadrosuyla falan yerde kullanırım diyor. ve bu şekilde istediği yerde istihdam ediyor. Şimdi İmar ve İskân Vekâleti de bunu teminen bu 17. maddeyi teklif ediyor ve Vekil her memuru kadrosuyla istediği yerde kullanabilir, diyor. Eğer bize getirdiği ve gösterdiği yerlerde memurlarının verimli olmayacağına daha şimdiden kaani ise verimli olacağı yerlere koysun ve Meclis öyle kabul etsin de memur da daima orada kalsın. Bir Hükümet teşkilâtı olarak, bünyesinde rasaneti ve memurların müspet moral ve itimadını temin maksadiyle, bunu kabul etmelidir. Aksi takdirde bu maddenin birçok subjektif maksatlarla suiistimali mümkün olabilir. Buna asla meydan vermemenizi tavsiye ve 17. maddenin kabul edilmemesini rica ederim, lütfen bu maddeyi lâyihadan atınız. Bu madde Sayın İmar Vekiline kapıcısından en büyük umum müdürüne kadar istediği bir zatı Ankara'da, istemediğini Hakkâri'de çalıştırmak salâhiyetini veriyor. Bu 17. maddeyi ben neden kabul etmiyorum, arz edeyim; kızmayın ve anlat-

tıklarımın birer hakikat olduğunu lütfen kabul edin. Sayın İmar Vekiline Niğde'nin Bayat, Ovacık, Yalnızcağ ve Koyunlu köyleri hemşehrileri heyetlerle gelerek vilâyetlerinin bâzı dileklerini bildirmişlerdir. Sayın İmar Vekili Bey buna karşılık, cebindeki seçim listesine bakıp, (siz köyünüzde Halk Partisini kazandırdınız, önce gidin Halk Partisinin ocaklarını kapayın, ondan sonra gelin ve temennide bulunun) demiştir. (Soldan, böyle şey olmaz, şahsiyat yapma sesleri).

REİS — Asım Bey rica ederim şahsiyat yapmadan konuşun.

ASIM EREN (Devamla) — Bu madde partizanlık âleti olarak ele alınabilir, demek istiyorum. Köylüleri bu suretle reddeden Vekile nasıl itimat edebilir de 17 nci madde kabul edilebilir? (Soldan, biz ederiz, sesleri).

Muhterem arkadaşlar, ben emin olunuz taraf-sız olarak, hissiyatıma kapılmadan, objektif olarak arz ettim; sizi kızdırmak için değil, tahrik etmek için değil. Bu Sayın vekil gider; başka vekil gelir. Yol olmasın.

SEBATİ ATAMAN — Bu usul Memurin Kanununda vardır.

ASIM EREN — «Bâtıl makıysün aleyh olmaz» Sayın Sebati Ataman!

REİS — Kanun lâyihasının heyeti umumiyesini müzakere ediyoruz. Bunların teker teker maddelerde söylenmesi icabeder.

ASIM EREN (Devamla) — Bitireceğim efendim.

Muhterem arkadaşlar, çeşitli intikal hükümlerini ihtiva etmesi dolayısıyla temas edilmesi gereken nekatlardan olan 18 nci ve 19 ncu maddeler üzerinde şimdilik durmuyorum; ileride duracağım.

Hulâsa, ben bilhassa 17 nci madde üzerinde tekrar durmayı da vazife addediyorum. Yalnız hükümete minnettar olduğum bir 21 nci madde var, bunu encümenler de kabul etmişlerdir. Sermayesinin yarısından fazlası devlete ait olan bankalar ve müesseseler vekâletle ortak olarak köy kalkınması için işletmeler kuruyorlar, fakat sermayesinin üst tarafını İmar ve İskân Vekâletinin vermesi kaydıyla! Bu parayı nasıl ve nereden bulacak? Bir vekâlet, bilmem şimdilik buna ait bir bilgi lâyihada yoktur. Şayet bunlar kurulursa hakikaten dış dokunur, iş görebilecek teşekküller olabilir. Yalnız onlara da devlet mü-

dahalesi olursa ve iktisadi kanunlar hilâfında hareket edilirse bunun da kıymeti kalmaz.

Sonra arkadaşlar, hükümetin düşünmediği bir noktayı encümenler düşünmüş (nizamnamelerle, vekâlet vazifelerinin teferruatını tesbit etmek) bu hükümle bizi minnettar ettiler. Zaten bu kadar muğlak ve bu kadar zıt hükümleri taşıyan kanunla işleri yürütmiye şimdilik imkân yoktur. Ancak bu lâyiha yeniden tedvin edilir; tatbikat teferruatı için de iyi bir nizamname yapılırsa o vakit dişe dokunur bir kanun olur ümidindeyim.

Hulâsa, toprak konusu; talihsizliğini burada da muhafaza ediyor. Hükümet toprak işini ele almamak ve fakat iskân işini aşağılarda yarım yamalak ele almakla lâyihadaki noksanları bir parça telâfi etmeye çalışmışsa da bu kâfi değildir. Baştan sonuna kadar yeni bir redaksiyon yapılmalıdır. (L) cetveli olarak bir cetvelden de bahsediliyor. Nafia Encümeni ve diğer iki encümen dört cetvel yerine iki cetvel kabul ediyorlar ve (Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü) nü olduğu gibi bu Vekâlet teşkilâtına aktarıyorlar.

Muhterem arkadaşlar; yalnız lâyihadaki şu son sayfadaki (L) cetvelinin hangi tasarıda olduğunu anlıyamadım. Hiçbir başlık yok. Bunu Hükümet mi getiriyor; encümenler mi getiriyor belli değil. Bu cetvel aşağı - yukarı teşkilâtı tekrarlıyan bir mahiyette görünüyor. Bunu lûtfen tasrih buyururlarsa müteşekkir kalırım. Keza bu (L) cetvelinde vekâlet umum müdürlükleri sayılmış ve aralarında vazife taksimi yapılmış. Fakat bunlar arasında toprak ve iskân diye bir şey yok. Kanunda, terimlerde, metin de birbirine uygun olması lâzımdır.

Böylece lâyihayı incelemiş oldum. Hükümetin lâyihası 23, encümenlerinki 25 madde. Ayrıca Hükümetinkinde geçici 2 madde, encümelerinkinde ise 5 madde konmuştur.

Görülüyorki, Hükümetle encümenler arasında prensip farkları büyük olmakla beraber kanun da bu haliyle olgunlaşmamıştır. Birçok prensip farkları katî şekle bağlanmamıştır.

DemİN arz ettiğim gibi siz gayet ince bir siva ile bunun üstünü kapatmaya çalışarak tatbikata vermek istiyorsunuz. Fakat bu siva tatbiakatta hemen parçalanacaktır. Bundan kim zarar eder? O zaman şüphesiz tekrar aynı ka-

nun düzelsin diye Meclisi Âliye gelir, ve kanun ıslah edilir. Fakat memleketin ve milletin kaybettığı zaman, para, enerji ve ümit zararı nasıl telâfi edilecektir? Ben bunu sormak isterim. Onun için sağlam bir kanun yapalım. Bu suretle milletin sempatisini kazanalım.

Yine gördünüz ki, muhterem arkadaşlar, tetkiksiz kadrolar bu lâyihadada karşımıza gelmiştir. Bunun esaslı olarak tetkik edilmesi lâzımdır. Binaenaleyh karma bir encümende bunların yeniden ele alınarak düzeltildikten sonra huzurunuzda getirilmesi hususundaki taktırir ve dileğimi lûtfen desteklemenizi istirham ederim.

Sayın arkadaşlarım, teşekkür ve samimî hürmetlerimle,

REİS — Mahmut Goloğlu.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlarım; yurdumuzdaki umumi kalkınmaya müvazi olarak (şehir, kasaba ve köylerimizin imar ve ihyası), (mesken ihtiyacının en müsait şartlarla karşılanması imkânlarının tetkik ve tesbit edilmesi), (memleket bünyesine uygun bir mesken politikasının sevk ve idaresi), (yapı malzemesi tedarik imkânlarının aranması), (yabancı memleketlerden gelen ve gelecek olan göçmen ve mülteciler ile yurt içinde iktisadi ve zirai sebeplerle zaman zaman vukubulan nüfus akınlarının rasyonel bir surette ve memleket ekonomisinde uygun bir şekilde tanzim ve yerleştirilmesinin sağlanması) maksatlarını tahakkuk ettirebilmek için kurulmuş olan (İmar ve İskân) Vekâletinin kuruluş ve vazifeleri hakkında, şimdi huzurunuzda mevzuu müzakere olan, kanun lâyihasını büyük bir memnuniyet ve takdir hissiyle karşıladığımızı peşinen arz etmek isterim.

Çünkü; bir kere, bilhassa son seneler zarfında memleketimizde vukubulan büyük kalkınma hamlelerinin meydana getirdiği inkişaf, nüfusun artışı, mahsulün değer pahasına kavuşturulması sebebiyle köylümüzün hakkı olan dünyaya nimetlerine ve medeni vasıtalara karşı münasebetlerinin birden bire gelişmesi, sanayileşme yolunda süratli bir ilerleyişin kaydedilmesi, Maarif ve bilhassa Nafia hizmetlerinin ifasında ileri merhalelere varılmış olması, şehir ve kasabalarda mühim bir nüfus tezyüdünün husul bulması gibi sebeplerle derhal ele alınması şart olan memleket çapında bir imar meselesiyle kar-

şı karşıya gelmiş bulunduğumuz ve bu mevzuda bilhassa bir mesken politikasının tesbit ve tatbikine şiddetle muhtac olduğumuz aşikâr bir hakikattir. Saniyen; gerek yabancı memleketlerden gelecek göçmen ve mültecilerin, gerek türlü âfetler sebebiyle toplu halde yeniden iskân dâvasiyelerine karşı karşıya kalanların ve gerekse iktisadi, zirai, tabii ve içtimai sebeplerle yurt içinde vukubulan anormal nüfus birikme ve hareketlerinin memleket bünyesine en uygun şekilde, bir plân ve program dâhilinde tanzim ve yerleştirilmesi işlerinin yani iç ve dış iskân meselelerinin lâyük olduğu ehemmiyetle ele alınarak hükümetçe bir iskân politikasının tesbit ve tatbikine başlanmak istenmesi de yıllardan beri dört gözle beklemekte olduğumuz bir vaka idi.

Nihayet şimdi huzurunuzda müzakeresi yapılacak olan kanun lâyihasında âcil ve katî bir zaruret halini alan bu mühim dâvaların lâyük oldukları ehemmiyetle, hükümetçe ele alındığını görmekle eidden büyük bir memnuniyet duyduk ve hükümeti tebrik etmeyi asgari bir kadirşinaslık vazifesi saydık. Zira bu meselelerin arz ettiği ehemmiyet tam bir isabetle lâyihanın mucip sebepler kısmında açıklandığı gibi maddeler metinde de hükümlere bağlanmış bulunmaktadır. Nitekim, Hükümet lâyihasının (kuruluş) dan bahseden 3 ncü maddesine göre Vekâlet bünyesinde üç Umum Müdürlük kurulacaktır.

1. İmar ve Mesken Umum Müdürlüğü,
2. Yapı Malzemesi Umum Müdürlüğü,
3. İskân Umum Müdürlüğü.

İmar ve Mesken Umum Müdürlüğü; (Coğrafi, iktisadi ve turistik şartlara göre bölgeler tesbit etmek.), (bunları plânlamak), (ticaret, ziraat ve sınaî gibi birleşmelerin programlarının hazırlanmasını sağlamak), (Bölge plânlarına uygun olarak şehir, kasaba ve köy imar plânlarını yapmak), (Bunun için lüzumlu imkânları sağlamak), (Bu plânların tatbikini temine çalışmak), (İçme suyu, kanalizasyon, yol, elektrik ve saire gibi âmme hizmetlerine mütaallik işleri projelerini yapmak ve tatbikata geçilmesini sağlamak), (Bu meyanda plânlanıp imar edilen şehir, kasaba ve köylerde mesken işlerini kül halinde ele alarak kısa ve uzun vâdeli mesken programları yapıp sıhhi, sağlam ve ucuz mesken inşasını, teminini sağlamak), (Her vatandaşın bir meskene sahip kılma imkânlarını hazırlamak), (Mesken inşaatını teşvik ve buna mahsus

kredi vesair yardım işlerini tertip ve tanzim etmek) ile vazifelendirilmiştir.

Yapı Malzemesi Umum Müdürlüğünün vazifesi; (Memleketin yapı malzemesi ihtiyacını tesbit ve bunun temini çarelerini aramak), (Yerli malzemeden âzami istifade hususunda lâboratuvar mesaisinde bulunmak), (Yerli yapı malzemesi sanayiinin inkişaf imkânlarını aramak, teşvik etmek), (Yapı malzemesi ithalât ve ticaretinin tanzimine çalışmak) tır.

İskân Umum Müdürlüğü ise; (Yabancı memleketlerden gelecek göçmen ve mültecilerle yurt içinde hususi kanunlara göre iskân edilecek vatandaşların münasip yerlere tertip ve iskânını yapmak), (Bunlardan çiftçi olanlar için Toprak Umum Müdürlüğü ile müşterek plânlar hazırlamak), (Yurdun nüfusu kesif ve toprağı dar bölgelerini etüd ederek nüfus kesafeti ve toprak yokluğu veya verimsizliği yüzünden nakillerini istiyenlerin başka yerlere iskânlarını sağlamak), (Türlü âfetlerden evvel ve sonra gerekli iskân tedbirlerini almak ve iskâna dair diğer bileümle işleri görmek) ile vazifelendirilmiş bulunmaktadır. Görülüyor ki, iş bu kanunun mevzuu iki esasta toplanmaktadır.

- a) Yurdun medeni usullerle imarı,
- b) Hemen her ileri memlekette olduğu gibi iç ve dış iskân meselelerinin bu imar plânına uygun bir şekilde ele alınması.

Hükümet lâyihasında bu iki mühim husus üç Umum Müdürlüğe vazife olarak verilmiştir. Bunlardan ikisi, (İmar ve Mesken) Umum Müdürlüğü ile (Yapı Malzemesi) Umum Müdürlükleri birinci gayenin, (İskân) Umum Müdürlüğü de ikinci gayenin yani iç ve dış iskân meselelerinin tahakkukuna çalışacaktır.

Yukarda belirtilen bu çok mühim vazife ve ana dâvaların halli için bu uğurda vazifelendirilmiş türlü teşkil ve tesislerin de tek elde toplanması yani (İmar ve İskân Vekâleti) bünyesinde bir araya getirilmesi pek isabetli olarak lâyhada belirtilerek aynen şöyle denilmiştir:

(İmar ve İskân Vekâletinin kuruluş gayelerine ulaşabilmesini sağlamak, vazifelerinin ifasını kolaylaştırmak maksadiyle, halen yurdun imar ve mesken dâvasında faaliyette bulunan Türkiye Emlâk Kredi Bankasının ve İller Bankasının İmar ve İskân Vekâletine bağlanması ve bu müesseselerin kuruluş maksatlarına daha

uygun bulunmuş, gerek bu bankaların hususi kanunları ile ve gerek diğer kanunlarla imar ve mesken işlerinde Maliye, Dahiliye, Nafia Vekâletlerine mevdu hak, vazife ve salâhiyetlerinin İmar ve İskân Vekâletince ifa ve istimal edilmek üzere bu vekâlete devri isabetli mütalâa edilmiştir.

İmarın yanında iskân işlerinin yer alması muvacehesinde, bugüne kadar yabancı memleketlerden yurdumuza gelen göçmen ve mültecilerin yerleştirilmesiyle uğraşan Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünden İskân Umum Müdürlüğünün tefrik edilerek İmar ve İskân Vekâleti bünyesine alınması ve bu suretle yalnız göçmen ve mültecilerle değil, vatandaşların yurt içi iskânlarını tanzim ve buna bağlı diğer meselelerin hallinde vekâletin vazifeleri meyanına ithal ile, iskân ile mesken işlerinin ahenkli bir şekilde yürütülmesinin mümkün olacağı derpiş edilmiştir.)

İşte bu esaslar dairesinde hazırlanıp B. M. Meclisi Riyasetine takdim olunan Hükümet lâ-yihası ilk olarak Nafia Encümeninde müzakere edilip karara bağlanmış, bilâhara Dahiliye Encümeninden geçmiş ve nihayet Bütçe Encümenince hazırlanan rapor Yüksek huzurunuza gelmiştir. Ancak, encümenlerin raporlarını ve hazırladıkları metinleri tetkik ettiğimiz zaman gördük ki; encümenler, İmar ve İskân Vekâleti içinde kurulmak istenen bu üç umum müdürlükten «İmar ve mesken» Umum Müdürlüğünün ismini değiştirerek «Plânlama ve imar» Umum Müdürlüğü şekline sokmuş ve lâ-yihanın 9 neu maddesiyle (İmar ve Mesken) Umum Müdürlüğüne verilmek istenen vazifeleri ikiye ayırarak yarısını (Plânlama ve İmar) Umum Müdürlüğüne vermiş, diğer yarısı için de yeni bir (Mesken) Umum Müdürlüğü ihdas etmiş, buna mukabil, lâ-yihanın 10 neu maddesinde iç ve dış iskân işleriyle tanzif edilmiş olan (İskân) Umum Müdürlüğünü lâ-yihada gösterilen, hizmet ve vazifeleriyle birlikte metinden çıkarmıştır.

Diğer taraftan (Toprak ve İskân) Umum Müdürlüğünün yalnız (İskân) Umum Müdürlüğü kısmını değil (toprak) kısmını da ihtiva etmek üzere Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünü tamamen bu vekâletin bünyesine ithal etmiştir.

Muhterem arkadaşlarım; her ne kadar çiftiyi topraklandırmakla iskân dâvası ayrı ayrı

meseleler ise de; Hükümet lâ-yihasında da belirlenmiş olduğu üzere iç ve dış iskân meselelerinin hallinde mesken kadar toprağın da ele alınmak suretiyle belirtilmiş olması ve memleketimiz nüfusunun büyük ekseriyetinin çiftçi bulunması sebepleriyle encümenlerin bu bahiste gösterdikleri hassasiyeti ve binnetice Toprak Umum Müdürlüğünü de bir vekâlet bünyesine ithal etmiş olmalarını yersiz bir tadil addetmekteyiz. Ancak teşkilât bahsinde yeknazarda pek isabetli gibi görünen bu değişiklik sırasında yeni vekâlete mühim bir vazife olarak üzerine almak istediği ve yıllardan beri tahakkukunu beklediğimiz iskân dâvası ihmal edilmiş olmasa idi.

Çünkü yalnız İskân Umum Müdürlüğü yerine Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün toptan vekâlet bünyesine ithal edilmesi sebebiyle yapılan tadilat sonunda encümenlerce metinden tamamen çıkarılmış bulunan 10 neu maddede de şu hükümler mevcuttur. «Yurdun nüfusu kesif ve toprağı dar olan bölgelerini etüd etmek», «Bu bölgelerde nüfus kesafeti, toprak yokluğu veya verimsizliği yüzünden başka bölgelere nakillerini isteyenlerin iskânlarını sağlamak», her türlü âfetlerden evvel ve sonra alınacak tedbirleri tesbit etmek, «Bu âfetlere mâruz kalan yerlerde halkın süratle iskânlarını temin eylemek» ve «İskâna dair diğer bilcümle işlerle iştigal etmek.» Lâ-yihada kurulması tasarlanan İskân Umum Müdürlüğüne kanunla böyle vazife ve mesuliyetler tahmil ediliyordu. Vekâlet bünyesine ithal edilmek istenen Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün ise bu saydığımız meselelerde vazifesi, salâhiyeti ve mesuliyeti mevcut değildir. Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünde bu vazife salâhiyetin ve mesuliyetler olmadığına ve yeniden kurulması Hükümetçe tasarlanan İskân Umum Müdürlüğüne ait ahkâm da tamamen metinden çıkarıldığına göre; yurdun nüfusu kesif ve toprağı dar olan bölgeleri ve bu bölgelerin yıllardır bir iç iskân politikasını dört gözle bekleyen insanları ne olacaktır? Tam tahakkuk safhasına girdiği bir sırada büyük ehemmiyeti kadim ve aşikâr olan bu iş iskân dâvası bir kere daha ihmal ve nisyanı mı terk edilecektir? Yıllardan beri, ehemmiyetinin azameti sebebiyle ele alınmayan hattâ ele alınmaktan çekinilen bu dâvaya ilk defa el koymak cesaretini gösteren Hü-

kümeti ne kadar tebrike şayan gördük ise encümenlerin bu dâvayı bir kere daha tahakkuk safhasından uzaklaştırıcı tadillerini üzüntü ile karşıladık.

Encümenler, belki de Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünü toptan bu vekâlet bünyesine ithal etmekle esasen arzulanan gayenin bu yoldan tahakkukunun mümkün olacağını sanmışlardır. Fakat hayır arkadaşlarım, Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü bu dâvayı halledemez, nitekim edememiştir de. Çünkü Hükümet lâiyhasında da sarîh ve katî olarak ifade edildiği gibi Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün böyle bir kanuni vazife ve salâhiyeti yoktur. Bu dâva ne çiftçiyi topraklandırma ne de vatan-daşı mesken sahibi kılma ne de göçmen ve mülteci yerleştirme dâvası değildir; encümenlerin bu noktayı aslâ gözden uzak tutmamaları icabederdi. Bu sebeple tekrar ediyorum ki, şimdi ne olacaktır? Ben söyleyeyim, eğer bu kanun lâiyhası Hükümetçe getirilen esaslara göre değil de encümenlerce yapılan tadilâta göre kabul edilirse bir kere muhtelif bakımlardan büyük bir ehemmiyet taşıyan iç iskân dâvamız bir kere daha tam tahakkuk edeceği sırada ihmal ve nisyana terk ve en hüsünîyetli bir görüşle meçhul bir istikbale kadar terk edilmiş olacaktır.

Saniyen her türlü iskân meselelerini şümulüne almak gayesiyle kurulmuş bir İmar ve İskân

Vekâletinin mevcudiyetine rağmen, Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünün dar vazife hudutları dışında kalan türlü âfetlerden evvel ve sonra alınması icabeden tedbirler ve iskân meseleleri karşısında bu vekâlet hiçbir harekette bulunamayacak duruma düşecek her hâdiseye için gene Yüksek Meclisten tek tek kanunlar çıkarılması beklenecektir. Meselâ Allah göstermesin yurdun her hangi bir yerinde vuku bulacak büyük bir yangın felâketi karşısında İmar ve İskân Vekâleti hiçbir teşebbüste bulunamayacak ve eskiden olduğu gibi yine münferit bir kanun çıkarılmasına intizaren eli kolu bağlı bekleyip duracaktır. Görülüyor ki, encümenlerce yapılan tadilât bâzı noktalarda faydalı görünmekte ise de Yüksek Heyetinizin müzakere ve kararına arz olunan metin, dâvanın esası bakımından kifayetsiz ve noksandır. Binaenaleyh ihmal ve ihmali artık mümkün olmıyan iç iskân meselelerimizi de çok isabetli olan Hükümet görüşüne uyarak bu kanuna ithal etmeye mecburuz. Bu sebeple encümenin, bu esaslar dairesinde kendi raporunda ve hazırlıyacağı metinde gerekli tasahih ve tadilâtı yapması için raporunu geri istemesini ve ikmalinden sonra müzakereye vaz'ettirmesini tek çıkar yol görmekteyiz.

REİS — 11 Nisan 1958 Cuma günü saat 15 te toplanmak üzere İnikadı kapıyorum.

Kapanma saati : 17,10

